

OTDK-dolgozat

2025

DEBRECENI EGYETEM
GAZDÁLKODÁSTUDOMÁNYI KAR

**A MAGYARORSZÁGI ÉLELMISZER-ELŐÁLLÍTÓ VÁLLALATOK
KONCENTRÁCIÓJA ÉS JÖVEDELMI HELYZETE 2022-BEN**

**CONCENTRATION AND INCOME SITUATION OF FOOD
PRODUCTION COMPANIES IN HUNGARY IN 2022**

Dajka Balázs Kristóf

Konzulens: Dr. Szöllősi László

Kézirat lezárásának dátuma: 2024. 10. 30.

TARTALOMJEGYZÉK

1.BEVEZETÉS ÉS TÉMAFELVETÉS	1
2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	2
2.1 GLOBÁLIS ÉLELMISZERGAZDASÁG JELLEMZŐI.....	2
2.2 ÉLELMISZERGAZDASÁG JELLEMZŐI AZ EURÓPAI UNIÓBAN.....	3
2.3 ÉLELMISZERGAZDASÁG JELLEMZŐI MAGYARORSZÁGON.....	6
2.3.1 Történelmi áttekintése a magyar élelmiszergazdaságnak.....	6
2.3.2 A 2022-es év élelmiszergazdaságának alakulás Magyarországon	15
3. ANYAG ÉS MÓDSZER	19
4. EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE	23
4.1 ÉLELMISZERIPAR ALÁGANKÉNTI MEGOSZLÁSA A VÁLLALATOK SZÁMA SZERINT.....	23
4.2 A VÁLLALATOK MÉRET SZERINTI OSZTÁLYOZÁSA.....	24
4.2.1 A vállalatok méretbeli osztályozása nettó árbevétel szerint	24
4.2.2 A vállalatok méretbeli osztályozása mérlegfőösszeg szerint	28
4.2.3 A vállalatok méretbeli osztályozása a jogszabály szerint	32
4.3 A VÁLLALATOK MŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉGÉNEK EREDMÉNYE	34
4.4 AZ ÉLELMISZERIPAR ÉS ANNAK ALÁGAZATAINAK A JÖVEDELMEZŐSÉGI HELYZETEI.....	38
4.4.1 Az élelmiszeripar és annak alágazatainak árbevétel arányos jövedelmezősége.....	38
4.4.2 Eszközmegtérülési jövedelmezőség az élelmiszeriparban és annak alágazataiban	41
4.4.3 Tőkearányos jövedelmezőség az élelmiszeriparban és annak alágazataiban	43
4.5 AZ ÉLELMISZERIPAR ÉS ANNAK ALÁGAZATAINAK PIACI KONCENTRÁCIÓJA	48
5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	50
ÖSSZEFOGLALÁS.....	52
IRODALOMJEGYZÉK.....	54
MELLÉKLETEK	I

Táblázat- és ábrajegyzék

1. táblázat: TEÁOR'08 szerinti csoportosítás, illetve a vizsgált vállalatok száma	19
2. táblázat: Üzemi tevékenységek eredményének besorolása osztályközökre	21
3. táblázat: A jövedelmezőségi mutatók besorolásának értékei.....	22
4. táblázat: A magyar élelmiszeripar és annak ágazatainak árbevétel alakulása 2022-ben	26
5. táblázat: A magyar élelmiszeripar és annak ágazatainak mérlegfőösszeg alakulása 2022-ben	30
6. táblázat: Az üzleti tevékenységek eredményének átlagai, mediánjai és szórásai	36
7. táblázat: Az élelmiszeripar és annak ágazatainak árbevétel arányos jövedelmezőségének az átlagai, mediánjai és szórásai	39
8. táblázat: Az élelmiszeripar és annak ágazatainak eszközmegtérülési jövedelmezőségének az átlagai, mediánjai és szórásai	42
9. táblázat: Az élelmiszeripar és annak ágazatainak tőkemegtérülési mutatónak az átlagai, mediánjai és szórásai	46
10. táblázat: A magyar élelmiszeripar és annak ágazatainak koncentrációját kifejező Gini-indexek	49
1. ábra: A világ gabonaféléinek termelési mennyisége (2018-2022)	3
2. ábra: Az EU sertéshústermelése, -kereskedelme és -fogyasztása 2010-től 2033-as évig előrejelezve	4
3. ábra: Az élelmiszerre fordított háztartási kiadások aránya az Európai Unió országaiban (%-os arány a teljes fogyasztásból)	5
4. ábra: Az élelmiszerek, italok és dohánytermékek termelésének volumenváltozása (1989.évi termelés = 100%)	8
5. ábra: A háztartások végső fogyasztási kiadása élelmiszerekre EU-ban	12
6. ábra: Az élelmiszeriparban dolgozók száma a járvány idején negyedévente	13
7. ábra: A háztartások végső fogyasztási kiadása, fogyasztási cél szerint	14
8. ábra: A jelentősebb szántóföldi növényeink termésátlagának változásai 2010-2022 között	16
9. ábra: Az agrár- és élelmiszeripari termékek legfontosabb piaci részesedései 2022-ben	17
10. ábra: A magyar élelmiszeripar megoszlása aláganként a vállalkozások száma szerint 2022-ben (%).....	23
11. ábra: Az ágazatban és alágazatokban szereplő vállalkozásoknak méreteinek besorolása nettó árbevétel szerinti megoszlása (%)	25
12. ábra: Az ágazatnak és alágazatokban szereplő vállalkozásoknak méret szerinti besorolása mérlegfőösszeg alapú megoszlása (%)	30
13. ábra: Az élelmiszeriparnak és annak ágazataiba tartozó vállalatok besorolása a jogszabálynak megfelelően (%).....	34
14. ábra: A vállalkozások megoszlása az ágazatban és az alágazatokban az üzleti tevékenységek eredményei alapján (%)	35
15. ábra: Az élelmiszeriparban és annak ágazataiban található vállalatok megoszlása az árbevétel arányos jövedelmezőség szerint (%)	39
16. ábra: Az élelmiszeripar és annak az ágazataiban szereplő vállalatok megoszlása eszközmegtérülés szerint (%).....	42
17. ábra: Az élelmiszeriparban és annak ágazataiban szereplő vállalatok megoszlása tőkemegtérülés alapján (%)	46
18. ábra: A magyar élelmiszeripar és annak ágazatainak Lorenz-görbéje.....	49

1.BEVEZETÉS ÉS TÉMAFELVETÉS

Kutatómunkám témájának a magyarországi élelmiszer-előállító vállalatok gazdasági elemzését választottam, különös tekintettel a TEÁOR'08 rendszere szerinti C10-es élelmiszeripari ágazatra és annak alágazataira. Az élelmiszergazdaság egy olyan fogalom, ami lefedi a teljes élelmiszerlánc minden szintjét, vagyis a mezőgazdasági termeléstől a fogyasztóig való eljutást (Panyor et al., 2019). Az élelmiszeripar Magyarországon különösen fontos szektor, mivel alapvető élelmiszerellátási funkciója mellett jelentős gazdasági és társadalmi hatással is bír. Az iparág számos vállalkozást foglalkoztat és az ország gazdasági teljesítményéhez is jelentősen hozzájárul. Az élelmiszeripar piaci és szabályozási környezete azonban folyamatosan változik mind globális mind országosan, így a vállalatoknak is alkalmazkodniuk kell az új kihívásokhoz és lehetőségekhez. Ilyen kihívások például az energia árak és alapanyag árak növekedése.

A téma iránti érdeklődésem szorosan kapcsolódik szakmai hátteremhez, hiszen élelmiszermérnök végzettségemből adódóan figyelemmel követem az aktuális élelmiszeripari folyamatokat, illetve azok gazdasági aspektusait. Az élelmiszeripar gazdasági oldalának megértése nélkülözhetetlen ahhoz, hogy átlássuk milyen tényezők befolyásolják a vállalatok sikerességét és milyen hatással van mindez a gazdasági fejlődésre. Ez a személyes és szakmai érdeklődés vezetett oda, hogy dolgozatom témájaként a magyar élelmiszeripar gazdasági vizsgálatát válasszam, különösen a 2022-es év adataira fókuszálva.

A kutatás fő célkitűzése megállapítani az magyar élelmiszeripar és annak alágazatainak koncentrációját és jövedelmi viszonyait. A kutatómunka keresztmetszeti jelleggel, egy évre, 2022-re fókuszál. E célkitűzéshez az alábbi kutatási kérdéseket fogalmaztam meg:

- Hogyan alakul a magyar élelmiszeripar és annak alágazatainak struktúrája a piaci szereplők mérete szempontjából?
- Hogyan alakulnak a magyar élelmiszeripar és annak alágazatainak jövedelmi viszonyai átlagosan és a különböző vállalati méreteken?
- Hogyan alakul a magyar élelmiszeripar és annak alágazatainak piaci koncentrációja?

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1 GLOBÁLIS ÉLELMISZERGAZDASÁG JELLEMZŐI

Az emberiség legnagyobb termelési láncaként a globális élelmiszerrendszer nemcsak élelmiszert biztosít, hanem számos környezeti és társadalmi hatással is jár. A jelenlegi rendszer jelentős szerepet játszik a Föld erőforrásainak felhasználásában, hozzájárul a környezet pusztulásához, és központi szerepet játszik a globális szegénység és egyenlőtlenségek fennmaradásában. E problémák kezelése egy fenntartható és ellenálló élelmiszerrendszer kiépítésével alapvető fontosságú (Gladek et al., 2017).

A globális élelmiszertermelés az elmúlt évtizedekben jelentősen nőtt, főként a mezőgazdasági technológiák és a termés hozamok javulása révén. A jövőben a termelés várhatóan tovább nő, bár a korábbi éveknél lassabb ütemben. Ez a növekedés elsősorban a termelékenység javulásával, nem pedig a mezőgazdasági területek további bővítésével érhető el. A termelés legnagyobb mértékű növekedése a fejlődő országokban várható, ahol a népességnövekedés és az emelkedő életszínvonal növelni fogja az élelmiszerek iránti keresletet. A fejlett országokban azonban a növekedés mérsékeltebb lesz, részben a fenntarthatósággal kapcsolatos aggodalmak és a természeti erőforrások korlátozott rendelkezésre állása miatt.

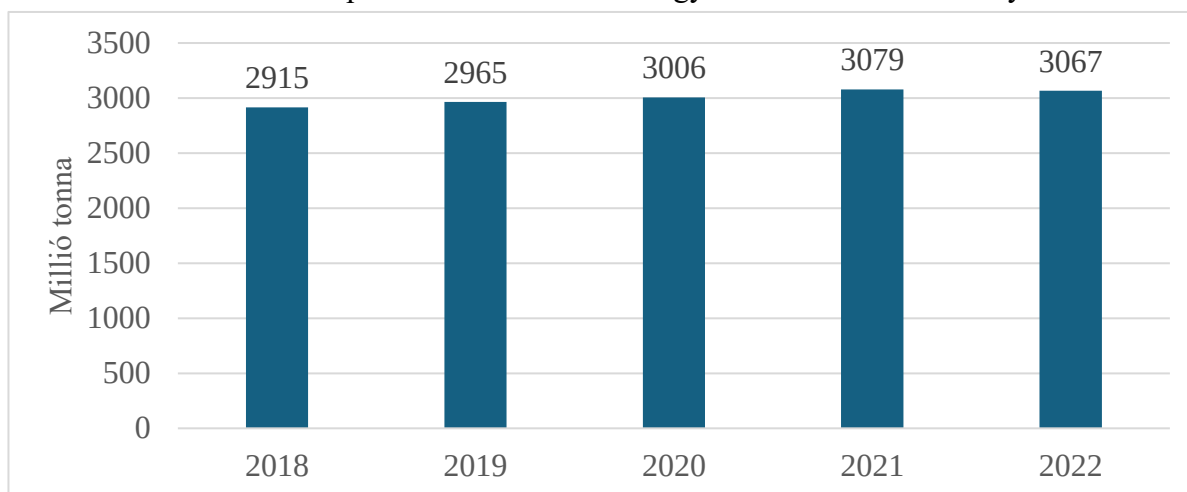
Különösen az olyan gabonafélék, mint a búza, a kukorica és a rizs játszanak létfontosságú szerepet a globális élelmiszerellátásban. A gabonatermesztés a világ egyik legfontosabb mezőgazdasági tevékenysége, mivel ez az emberi táplálkozás fő energiaforrása. A globális gabonatermelés, ami látható a *1. ábrán* az elmúlt években nőtt, de az éghajlatváltozás, a talajerózió, a vízhiány és a növekvő inputköltségek komoly kihívásokat jelentenek.

Az élelmiszertermelésben egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a fenntartható gyakorlatok a környezeti hatások minimalizálása érdekében. Az olyan mezőgazdasági innovációk, mint a precíziós mezőgazdaság, a biotechnológia és a digitális technológiák kulcsszerepet játszanak a termelékenység növelésében és a környezeti lábnyom csökkentésében. Fontos továbbá az élelmiszertermelési rendszerek ellenálló képességének növelése, különösen az éghajlatváltozás hatásainak ellensúlyozása érdekében.

A nemzetközi élelmiszer-kereskedelem továbbra is kulcsszerepet fog játszani a globális élelmiszerellátásban. Az élelmiszerexportáló országok számára a piacok diverzifikálása és a kereskedelmi kapcsolatok erősítése egyre fontosabbá válik, mivel a globális gazdasági és politikai környezet folyamatosan változik. Az importáló országok, különösen azok, amelyek élelmiszerbiztonsági kihívásokkal küzdenek, a nemzetközi kereskedelemtől függenek a stabil

élelmiszerellátás biztosítása érdekében. A gabonafélék, a hús, az olajos magvak és a tejtermékek továbbra is meghatározó szerepet játszanak a globális élelmiszer-kereskedelemben.

A kereskedelem növekedése azonban az elmúlt években lelassult, részben a magas nyersanyagárak, az éghajlatváltozás okozta termelési kihívások és a geopolitikai bizonytalanságok miatt. Ugyanakkor a nemzetközi kereskedelem rugalmassága megmaradt, amint azt a COVID-19 járvány és az ukrajnai háború is bizonyította, amelynek során a globális élelmiszer-kereskedelem képes volt alkalmazkodni a gyorsan változó körülményekhez.

1. ábra: A világ gabonaféleinek termelési mennyisége (2018-2022)

Forrás: FAO, 2024

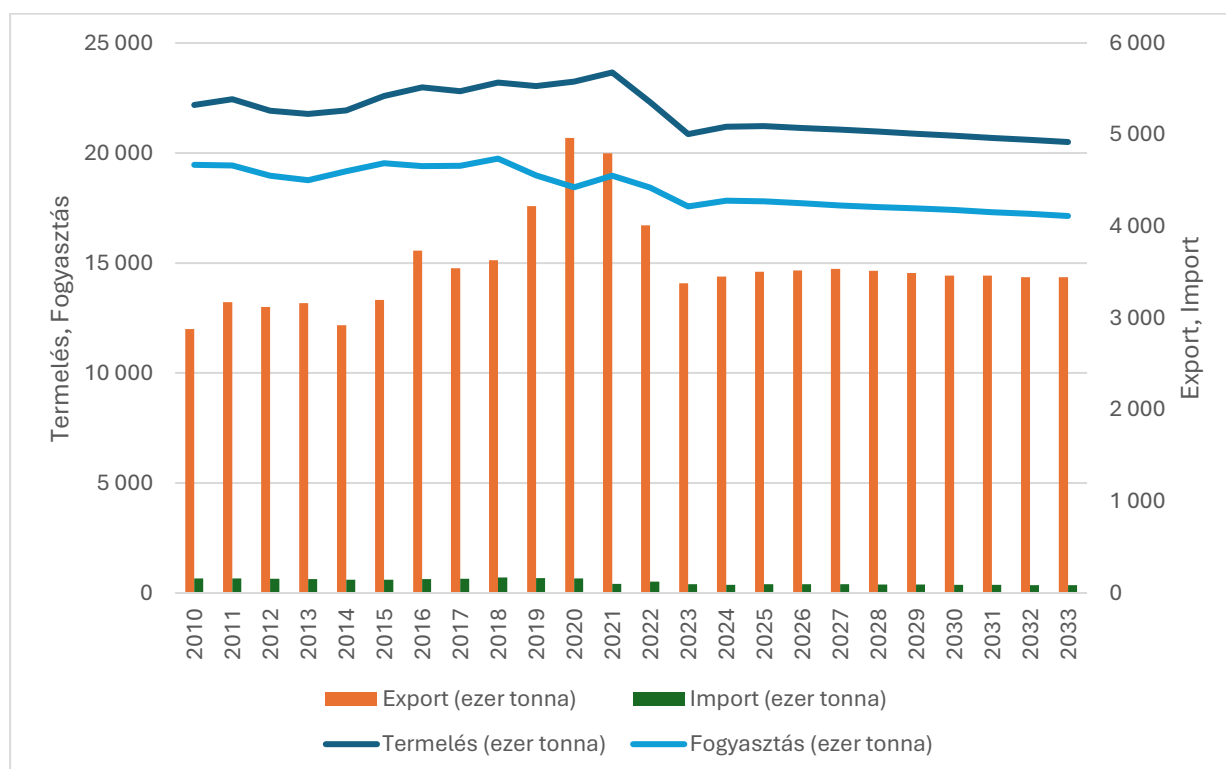
A globális élelmiszerfogyasztás növekedése a következő évtizedben várhatóan lelassul, főként a csökkenő népességnövekedési ütem és az egy főre jutó jövedelem lassabb növekedése miatt. Az élelmiszerfogyasztás összetétele is változik, mivel az egészségtudatosság és a fenntarthatóság iránti igény a fejlett országokban növeli a növényi alapú élelmiszerek iránti keresletet. Ugyanakkor az állati termékek iránti kereslet várhatóan növekedni fog a fejlődő országokban, ahol az életszínvonal emelkedik. Az élelmiszerfogyasztás növekedési üteme különösen alacsony lesz a magas jövedelmű országokban, ahol az élelmiszer már most is bőséges és a fogyasztók a minőséget részesítik előnyben a mennyiséggel szemben. Ezzel szemben a fejlődő országokban, ahol a jövedelmek emelkednek, az élelmiszerfogyasztás mennyisége is növekedni fog, különösen az állati fehérje iránti növekvő kereslet miatt (OECD/FAO, 2023).

2.2 ÉLELMISZERGAZDASÁG JELLEMZŐI AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Az élelmiszertermelés alapja az európai mezőgazdaság, amely a kontinens földterületének nagy részét használja. Az Európai Unió (EU) 2020-ban 157,4 millió hektár mezőgazdasági területet művelt, ami a teljes földterület 38,4%-át teszi ki. A termelés elsősorban

a gabonafélékre, a húsrá és a zöldségekre koncentrálódik. Például 2022-ben az EU 271 millió tonna gabonát, 160 millió tonna nyers tejet és 22,1 millió tonna sertéshúst termelt. A sertéshús komplex elemzését mutatja be a 2. ábra. Ennek a termelésnek jelentős része a tagállamok néhány nagy termelő régiójából származik. Franciaország, Németország és Lengyelország adja a gabonatermelés közel felét. Németország és Franciaország a vezető burgonyatermelők, míg Spanyolország és Olaszország a vezető zöldségtermelők (Eurostat, 2023).

Az EU nettó exportőr az élelmiszerek és mezőgazdasági termékek terén. Az EU-n kívüli országokba irányuló export 2022-ben 222 milliárd eurót tett ki, míg az import 192 milliárd eurót. Az export nagy részét a gabonafélék, a hús és a bor teszi ki, míg az import a trópusi gyümölcsökre, a kávéra és a kakaóra koncentrálódik, amelyeket az EU nem tud gazdaságosan megtermelni. Az EU kereskedelmi többlete fontos szerepet játszik az élelmiszerlánc stabilitásának biztosításában, különösen a mezőgazdasági termelők jövedelmének biztosításában és a mezőgazdasági piacok stabilizálásában. A 2022-es orosz-ukrán konfliktus azonban hatással volt a kereskedelmi adatokra, mivel mindkét ország jelentős szállítója volt az EU-nak különböző mezőgazdasági termékekből, például műtrágyából és gabonából (Eurostat, 2023).

2. ábra: Az EU sertéshústermelése, -kereskedelme és -fogyasztása 2010-től 2033-as évig előrejelezve

Forrás: Saját szerkesztés a (OECD-FAO, 2024) alapján

Az élelmiszerfogyasztás az EU-ban a háztartások költségvetésének egyik legfontosabb tétele ezt mutatja a 3. ábra. Az uniós polgárok 2021-ben átlagosan 3470 eurót költöttek élelmiszerekre, italokra és vendéglátóipari szolgáltatásokra. Az élelmiszer-fogyasztási szokások nagymértékben eltérnek a tagállamok között, amit a kulturális és gazdasági különbségek is befolyásolnak. A fogyasztási szokások is változnak, mivel a fenntarthatóság egyre nagyobb szerepet kap az uniós szakpolitikákban és a fogyasztói tudatosságban. A „Farm to Fork” stratégia például a helyi és szezonális termékek fogyasztásának ösztönzésével a fenntartható élelmiszertermelés- és fogyasztás felé kívánja terelni az uniós polgárokat (Eurostat, 2023).

3. ábra: Az élelmiszerre fordított háztartási kiadások aránya az Európai Unió országaiban (%-os arány a teljes fogyasztásból)

Forrás: FoodDrinkEurope, 2023

Az Európai Bizottság „Agri-food industrial ecosystem” elnevezésű kezdeményezésének célkitűzése az agrár-élelmiszeripari ágazat általános fejlődésének és fenntarthatóságának biztosítása. Ez az ágazat az EU gazdaságának létfontosságú eleme, amely jelentős szerepet játszik a munkahelyteremtésben és a kereskedelemben. A Bizottság prioritásként kezeli az ágazat versenyképességének és alkalmazkodóképességének megerősítését, különös tekintettel

a zöld és a digitális átmenetre. A fenntarthatósági célkitűzések és a digitális átalakulás kulcsfontosságú szempontok az átmenet útvonalának kialakításában, az európai zöld megállapodás és a „Farm to Fork” stratégia keretében. E stratégiák célja az élelmiszer-ellátási lánc környezeti és társadalmi fenntarthatóságának növelése, ami az ágazat hosszú távú életképességének előfeltétele (European Commission, 2024a).

Az átmenet útvonalát az ágazat valamennyi érdekeltjének bevonásával, széles körű konzultációk és munkaértekezletek keretében dolgozzák ki, hogy biztosítsák a stratégiai célok közös elérését. Az EU különös figyelmet fog fordítani a globális kereskedelem támogatására, főként a feldolgozott mezőgazdasági termékek exportjának előmozdítására. Emellett az élelmiszer-ellátási lánc fenntarthatósági kihívásainak kezelése központi szerepet játszik a stratégiában. Az Európai Bizottság ezen kezdeményezése alapvető fontosságú annak biztosításához, hogy az EU agrár-élelmiszeripara rugalmasan alkalmazkodni tudjon a globális piaci igényekhez, miközben hozzájárul a környezeti és társadalmi fenntarthatósági célkitűzésekhez. A program hosszú távú célja, hogy a fenntarthatóság elvei alapján növelje az ágazat versenyképességét és rugalmasabbá tegye azt a jövőbeli kihívásokkal szemben. E célok eléréséhez szükség van a szabályozási keretek harmonizálására és az agrár-élelmiszeripar fenntartható fejlődését lehetővé tevő innovációk előmozdítására (European Commission, 2024b).

2.3 ÉLELMISZERGAZDASÁG JELLEMZŐI MAGYARORSZÁGON

2.3.1 Történelmi áttekintése a magyar élelmiszergazdaságnak

A kiegyezés utáni időszakban, a 19. század második felében a magyar élelmiszeripar jelentősen fejlődött, a malomipar és a cukoripar világszínvonalú technológiákat alkalmazva, a termelés értékében kiemelkedő szerepet játszott. Az első világháborúig tartó időszakban az ágazat szerkezetét a külföldi tőkével épült gyárak fejlődése és a nagybirtokhoz kapcsolódó élelmiszeripar fejlődése alakította. Az infrastruktúra, a belkereskedelem modernizálása és a hitelezés fejlődése szintén hozzájárult a növekedéshez. Az ipar kettős struktúrát alakított ki: a termelés nagy része nagyipari módszerekkel folyt, míg a kisebb gyárak a helyi ellátást szolgálták ki. Az 1930-as évekre több ismert magyar márka, mint például a Pick és a Zwack Unicum, exportcikké vált a nyugat-európai piacokon.

A második világháború után az élelmiszeripar alapvető változásokon ment keresztül. Az 1945-ös földreform átalakította a földbirtokrendszert, korlátozva a modern termelés lehetőségeit. A szovjet típusú kollektivizálási kísérletek az 1950-es években kudarcot vallottak és helyükbe egy hazai mezőgazdasági modell lépett, amely az 1960-as évekre fokozatosan modernizálta a mezőgazdaságot és növelte a termelést. Az élelmiszeripar termelési értéke 1945

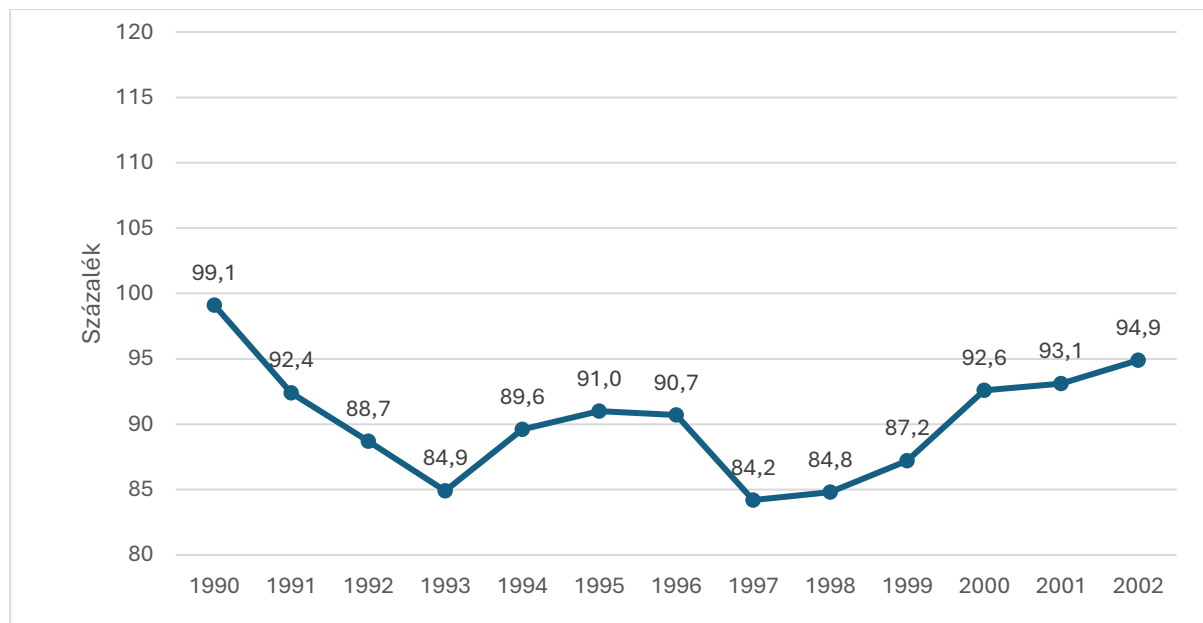
és 1968 között megduplázódott és az ipari termelés jelentős részét tette ki. Az ipar ebben az időszakban a szocialista nagyüzemekre épült, ahol megszűnt a magántulajdon, a tervgazdaság dominált és új technológiákat vezettek be. Az 1969-1991 közötti időszakban a magyar élelmiszeripar jelentősen fejlődött, részben a Szovjetunióban fennálló tartós élelmiszerhiánynak köszönhetően, amely stabil piacot biztosított a magyar termékek számára. A gazdasági célkitűzések között szerepelt az életszínvonal javítása és a hazai élelmiszerfogyasztás növelése. Bár az élelmiszeripar termelési volumene az 1980-as évek közepéig folyamatosan nőtt, a növekedés a minőségfejlesztés és a pénzügyi források hiánya miatt gazdaságilag nem volt fenntartható. Az 1980-as évek végére az élelmiszeripar kiterjedt fejlesztési lehetőségei kimerültek és az ágazat növekedése megállt (Felkai – Kuti, 2022).

Az élelmiszeripari vállalatok az 1990-es évek őszén kezdték el privatizációt, amit körülbelül a 90-es évek közepére tudták befejezni, fontos megemlíteni, hogy minden más nemzetgazdasági ágazatot megelőzve érték el. Azonban ezeknek a vállalkozásoknak a vagyonát csak a külföldi tőkével bevonásával tudták megmenteni. A magánosításnak köszönhetően jelentősen javult a magyar élelmiszeripari termékek biztonsága és minősége ezáltal egy színvonalasabb hazai kínálat alakult ki. Az 1990-es évek közepétől pedig ismételten megindult egyfajta privatizációs hullám. Ennek az eredménye az volt, hogy a hazai élelmiszeriparban erős eltérések és tulajdonosi koncentráció tapasztalható. A külföldi tulajdonú vállalatok részesedése a hazai élelmiszerpiacon (52-55%) és az exportban (75-80%) ugrásszerűen megnőtt, míg a hazai kis- és középvállalkozások piaci részesedése látványosan csökkent (Raskó, 1999).

Az évtizedforduló óta a magyar élelmiszeripar új kihívásokkal szembesült a gazdálkodás változó hazai és nemzetközi környezeti tényezői miatt. A gazdálkodás belső és külső feltételeinek változása, a piaci struktúrák átalakulása szükségessé tette az élelmiszer-gazdaság egészének átalakítását a versenyképesség megőrzése és javítása érdekében. E folyamat részeként az élelmiszeripar is jelentős változásokon ment keresztül, beleértve a tulajdonosi struktúra változásait, a vállalati struktúra és termékösszetétel változásait, valamint a vállalati magatartás megújult mintáit (Juhász – Mohácsi, 2000).

Az 1990-es évek első harmadában bekövetkezett fokozatos visszaesés után a magyar élelmiszeripar termelése 1998-ban ismét növekedni kezdett, de még 2002-ben sem érte el az 1989-es szintet, ami látható az 4. ábrán. A magyar élelmiszeripar 1996 és 2004 között 7 százalékpontot veszített a nemzetgazdaságból való részesedésének arányából. Emellett az élelmiszeripar exportorientáltsága is csökkent, az export nemzetgazdasági részesedése az időszak alatt megfeleződött. Vagyis az élelmiszeripar gyenge teljesítménye egyes ágazatokban a túlkapacitásból, az alacsony tőkésítettségéből, a folyamatosan változó tulajdonosi

szerkezetből, a pénzügyi befektetők esetenként csődhelyzetben tanúsított magatartásából, az alacsony termelékenységből és a piaci erők alacsony koncentrációjából eredő hatékonyságihiányra vezethető vissza. A növekvő import és a kiskereskedelmi láncok által gyakorolt árleszorító hatás szintén szerepet játszott (Juhász et al., 2006).

**4. ábra: Az élelmiszerek, italok és dohánytermékek termelésének volumenváltozása
(1989.évi termelés = 100%)**

Forrás: Kapronczai, 2003

A rendszerváltás éveiben a földbirtoklás szerkezetében is jelentős változások következtek be. A föld tulajdonosi szerkezete is jelentősen megváltozott: 1990-ben a mezőgazdasági föld 35%-a magántulajdonban, 34%-a állami tulajdonban, 31%-a pedig szövetkezeti tulajdonban volt. Míg 2003-ra a magántulajdon dominánssá vált (83%-os részesedés), az állami tulajdon 10%-ra, a szövetkezeti tulajdon pedig 3%-ra csökkent. A magántulajdon arányának növekedését a földterületek nagymértékű felaprózódása kísérte (Potori – Udovecz et al., 2004).

Magyarország 2004. május 1-jén csatlakozott az Európai Unióhoz. Azóta a magyar élelmiszerpolitikát az EU élelmiszerpolitikája és jogszabályai határozzák meg. Az EU által bevezetett szabályok és előírások szigorúbbak, mint a korábbi magyar élelmiszertörvények. Az EU élelmiszerjogának célja, hogy magas szintű védelmet biztosítson az emberi élet és egészség számára, figyelembe véve az állat-egészségügyet és jólétet, a növényegészségügyet, valamint a környezetvédelmet is. Ez az integrált, „termelőföldtől az asztalig” megközelítés ma már általános elvként szolgál az EU élelmiszerbiztonsági politikájában. Az élelmiszerjog mind nemzeti, mind uniós szinten biztosítja a fogyasztók jogát a biztonságos élelmiszerekhez, valamint a pontos és őszinte tájékoztatáshoz. Az EU élelmiszerjoga arra törekszik, hogy

harmonizálja a meglévő nemzeti követelményeket, hogy ezáltal biztosítsa az élelmiszerek és takarmányok szabad mozgását az EU-n belül. Magyarország, mint tagállam, a csatlakozás óta követi az EU jogszabályait (Fehér – Fejős, 2006).

Az EU-csatlakozást követően az élelmiszergazdaságnak új kihívással nézett szembe a támogatási lehetőségek csökkenése miatt. A közös agrárpolitika (KAP) csak a mezőgazdasági termelés szabályozásának és támogatásának lehetőségeivel foglalkozik és nem nyújt külön támogatást az élelmiszeriparnak, amely az élelmiszer-kereskedelemmel együtt a versenyszektor részét képezi. A vidékfejlesztési támogatás részeként eseti alapon csak kis összegű élelmiszertámogatás nyújtható. E fejlemények következtében az élelmiszeripar az EU-csatlakozás óta fokozatosan veszített dinamizmusából. A negatív tendenciák felerősödtek: a jelentések szerint az élelmiszertermelés és a belföldi értékesítés csökken, az élelmiszerfogyasztás stagnál, a belföldi piacra való külföldi behatolás, a nyereségének a forgalom százalékában kifejezett erodálódása, a növekvő és kielégítetlen beruházási igények, az élelmiszeripari vállalatok csődjeinek felgyorsulása és végső soron az élelmiszeripar nemzetgazdasági jelentőségének csökkenése (Kapronczai, 2010).

Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása jelentős változásokat hozott az agrárgazdaságban és az élelmiszeriparban. Az átalakulás egyik legfontosabb eleme az élelmiszertermelés szerkezetének megváltozása volt. A korábbi években a magyar mezőgazdaság inkább a feldolgozott élelmiszerek előállítására és exportjára koncentrált, a csatlakozás után azonban ez a hangsúly a nyersanyagtermelés irányába tolódott el. Ez a változás részben a hazai feldolgozóipar csökkenő versenyképességének volt köszönhető az uniós piacon, ahol a nyugat-európai országokból származó feldolgozott termékek jelentős ár- és minőségi versenyelőnnyel rendelkeztek. A csatlakozás a magyar agrárkereskedelem import-export dinamikáját is megváltoztatta. Az export volumenének növekedése ellenére az import még gyorsabban nőtt, ami hosszú távon negatívan hatott az agrárkereskedelmi mérlegre. Különösen szembetűnő volt, hogy Magyarország egyre nagyobb arányban exportált nyersanyagokat az Európai Unióba, míg az importban a feldolgozott élelmiszerek domináltak. Ez a tendencia nemcsak a mezőgazdasági termelés szerkezetében bekövetkezett változásokat tükrözte, hanem a hazai élelmiszer-feldolgozó ipar hanyatlását is, amely nem tudott lépést tartani az uniós versenytársakkal. Az élelmiszer-fogyasztás szempontjából a csatlakozás több szempontból is előnyös volt a magyar fogyasztók számára. Az uniós piacokhoz való hozzáférés a hazai piac számára szélesebb termékválasztékot biztosított, gyakran alacsonyabb áron. Ez a helyzet azonban új kihívások elé állította a hazai termelőket és feldolgozókat, akik nehezebben tudtak versenyezni a nagyobb mennyiségben és alacsonyabb áron érkező importtermékekkel. Az

élelmiszerpiacokon bekövetkezett változások tehát hozzájárultak a fogyasztók jólétének növekedéséhez, ugyanakkor jelentős gazdasági nyomást gyakoroltak a hazai agrárgazdaságra. Általánosságban elmondható, hogy az EU-csatlakozás hatása a magyar élelmiszer-gazdaságra kettős volt: míg a fogyasztóknak az alacsonyabb árak és a nagyobb választék előnyére vált, addig a termelőknek és a feldolgozóiparnak jelentős kihívásokkal kellett szembenéznie a versenyképesség fenntartása terén. Az import-export egyensúly eltolódása és az élelmiszertermelés szerkezetének változása új stratégiák kidolgozását tette szükségessé a magyar élelmiszer- és agrárgazdaság számára hosszú távon (Jámbor, 2011).

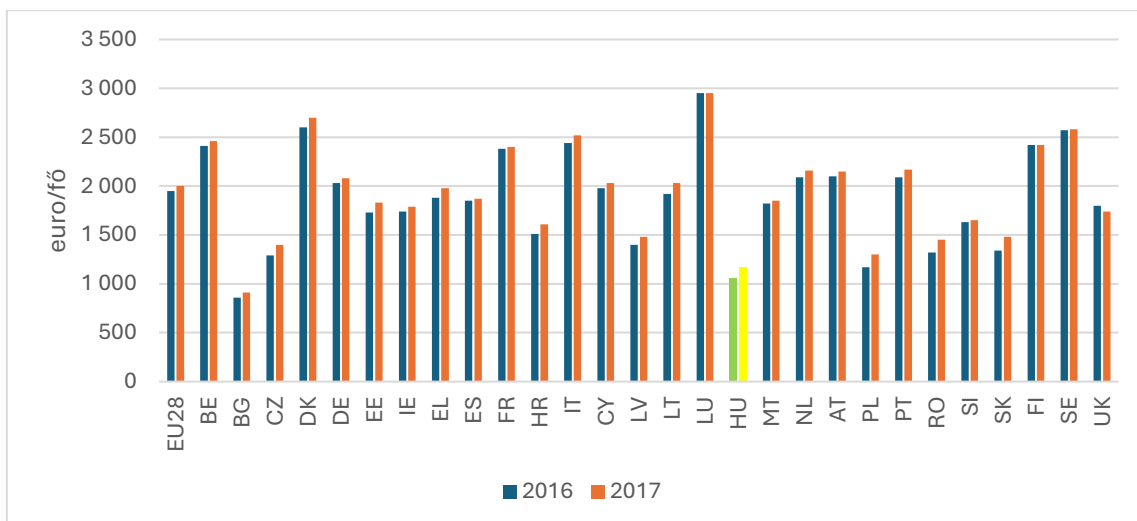
A 2007-2008-as globális pénzügyi válság komoly hatással volt a magyar élelmiszer-gazdaság külkereskedelmére. Az élelmiszerpiacokon világszerte erőteljes áringadozást tapasztaltak, ami komoly kihívások elé állította az exportáló országokat. A válságot megelőző periódusban a nemzetközi élelmiszerárak több mint 50%-kal emelkedtek, ami kedvező feltételeket teremtett a magyar export számára. Ennek eredményeként a magyar agrárexport értéke 2008-ban elérte a 6 milliárd eurót, ami jelentős növekedés a korábbi évekhez képest. A gabonaexport például 2008-ban közel 40%-kal nőtt, ami nagyrészt az árnövekedésnek volt köszönhető. A gazdasági válság azonban gyors fordulatot hozott a nemzetközi élelmiszerárakban, amelyek 2009-ben 30%-kal csökkentek. Ez komoly kihívást jelentett Magyarország számára, mivel a nyersanyagok iránti kereslet jelentősen visszaesett, ami a mezőgazdasági export értékének drámai csökkenéséhez vezetett. A kivitel értéke 2009-ben 4,5 milliárd euróra esett vissza, ami közel 25%-os visszaesést jelent az előző évhez képest. A magyar élelmiszer-gazdaság exportorientált szerkezete ebben az időszakban fokozottan érzékeny volt a világpiaci ingadozásokra. A feldolgozott termékek kereskedelme szintén jelentős visszaesést mutatott. Magyarország esetében a feldolgozott élelmiszerek exportja 2009-ben mintegy 15%-kal esett vissza, ami a növekvő nemzetközi versenyt és a kereslet visszaesését tükrözi. A fejlettebb országok, mint Németország és Franciaország, magasabb hozzáadott értékű termékeik révén jobban tudtak alkalmazkodni a válság következményeihez, miközben Magyarország pozíciója a feldolgozott termékek piacán gyengébb volt. Magyarország nyersanyagorientált exportstruktúrája rövid távon előnyös volt, de hosszú távon a külkereskedelem fenntartható növekedéséhez a feldolgozott termékek részarányának növelésére és a piacok diverzifikálására lenne szükség. A feldolgozott termékek exportjának erősítése kulcsfontosságú lenne ahhoz, hogy az ország jobban felkészüljön a jövőbeli világméretű válságokra és versenyképesebbé váljon a nemzetközi piacokon. A 2007-2008-as válság tapasztalatai azt mutatják, hogy a gazdasági stabilitás biztosításához nélkülözhetetlen a világpiaci ingadozásokra való felkészülés és a nemzetközi versenyképesség növelése.

Magyarország számára ez a felismerés arra ösztönözheti, hogy a jövőben nagyobb hangsúlyt fektessen a feldolgozott élelmiszerek exportjának fejlődésére és külkereskedelmi szerkezetének átalakítására a globális gazdasági kihívásokhoz való jobb alkalmazkodás érdekében (Wagner et. al., 2009).

Magyarország hazai piacát továbbra is alacsony fizetőképes kereslet jellemzi, az egy főre jutó vásárlóerővel kiigazított háztartási jövedelem és végső fogyasztási kiadások jelentősen elmaradnak az uniós átlagtól. Az élelmiszerekre és alkoholmentes italokra fordított kiadások az egyik legalacsonyabb a tagállamok között, ezt szemlélteti a 5. ábra. Az élelmiszerek iránti gyenge belföldi kereslet és a fogyasztók magas árérzékenysége negatívan befolyásolja a magyar élelmiszertermelők jövedelmezőségét, különösen akkor, ha kizárólag a hazai piacra támaszkodnak. Az elmúlt években azonban egyre több, különösen kisebb vállalat hajtott végre sikeresen a minőségi termelésre és a belföldi értékesítésre összpontosító stratégiát. Ezek a vállalatok a fogyasztók egy szűkebb csoportját célozzák meg, akik hajlandóak magasabb árat fizetni a jó minőségű termékekért és termékeiket alternatív értékesítési csatornákon keresztül kínálják. A minőségi termelés azonban egyben növekedési korlátot is jelent e cégek számára, mivel modern kiskereskedelmi csatornába kellene belépniük, ha nagyobb mennyiségben akarnának termelni. Itt árversennyel szembesülnének, ami komoly kihívást jelentene, különösen kis méretük és széles termékválasztékuk miatt, amelyek a hatékonyság hiányának forrásai (Panyor, 2017).

A fogyasztók vonzásának egyik fontos módja lehet a folyamatos - főként termékkel kapcsolatos - innováció. A lehetőségek ellenére azonban az innováció ritka és kicsi, részben az alacsony jövedelmezőség, azaz a fejlesztésre fordítható források hiánya miatt, de a belső piac mérete miatt is, amely meglehetősen korlátozott, így azon belül egy adott szegmens még kevésbé keresett (Kürthy et al., 2016).

Az igényes európai piacok közelsége és a minőségi európai termékek iránti növekvő kereslet az Európán kívüli országokban egyre több lehetőséget kínál a prémium minőségű termékek értékesítésére. Ahhoz, hogy kihasználhassuk ezeket a lehetőségeket, hatékony eredetvédelmi és minőségtanúsítási rendszerekre van szükségünk, amelyek hitelesen bizonyítják termékeink minőségét, GMO-mentes, alacsony környezeti hatású előállításukat és adott esetben bio eredetüket (Panyor, 2017).

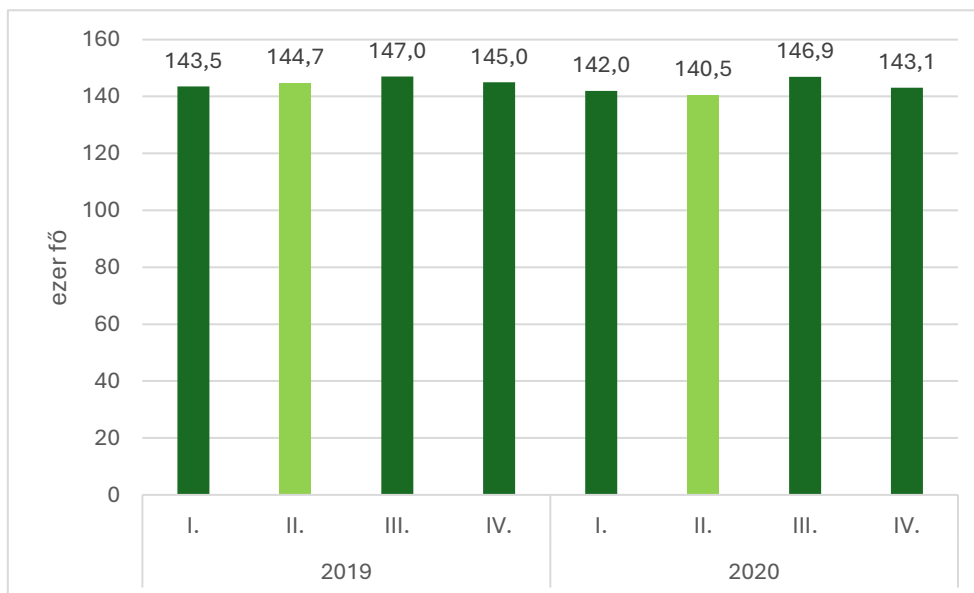
5. ábra: A háztartások végső fogyasztási kiadása élelmiszerekre EU-ban

Forrás: Eurostat, 2023a

A COVID-19 járvány jelentős kihívások elé állította a hazai élelmiszer-gazdaságot, amely a válság alatt alapvetően rugalmas és stabil ágazatnak bizonyult. A járvány kitörésekor számos ágazatot súlyosan érintettek a korlátozó intézkedések és a fogyasztói magatartás megváltozása, de az ártermelés, különösen a mezőgazdaság, továbbra is viszonylag zavartalanul működött. Az élelmiszeripar egyes szegmensei, különösen a vendéglátóiparhoz közvetlenül kapcsolódó szegmensek azonban jelentős veszteségeket szenvedtek el. A vendéglátóipar bezárása és a közterületek korlátozása különösen az alkoholtartalmú italgyártó cégeket és a prémium baromfitermelőket érintette. Ezek a vállalatok jelentős bevételkieséssel szembesültek a szűkülő értékesítési csatornák és a csökkenő fogyasztói kereslet miatt. Ugyanakkor a fogyasztói szokásokban is alapvető változások következtek be: nőtt az online vásárlások száma és jelentősen megnőtt a kereslet a feldolgozott élelmiszerek és a hosszabb eltarthatósági idejű termékek iránt. A járvány nyomán a hazai élelmiszeriparnak gyorsan kellett alkalmazkodnia az új piaci körülményekhez. A nyersanyagok beszerzése, az ellátási láncok rugalmassága és a termelési folyamatok biztosítása kulcsfontosságúvá vált a válság idején, hogy a lakosság alapvető élelmiszer-szükségleteit folyamatosan ki lehessen elégíteni. A világjárvány tanulságai várhatóan hosszú távú hatással lesznek mind az élelmiszeripar működésére, mind a fogyasztói magatartásra (Mezei – Gombkötő, 2022).

Az élelmiszeripar egy sajátos helyzetben lévő ágazat, amelynek termelését számos tényező befolyásolja, különösen a mezőgazdasági termelés és az időjárási viszonyok. Az olyan természeti jelenségek, mint a fagykár, jégkár vagy aszály jelentős hatással vannak a rendelkezésre álló nyersanyagok mennyiségére, amelyeket szükség esetén importtal lehet

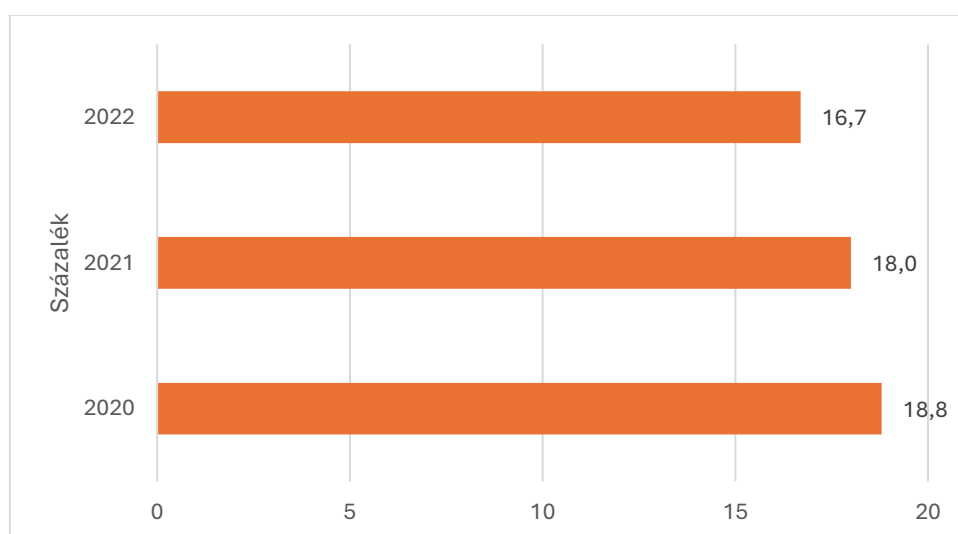
pótolni. Mivel az élelmiszeripar termékei alapvető szükségleteket elégítenek ki, a termelés folyamatossága alapvető fontosságú. 2019-ben a világgazdaság és a magyar gazdaság a világjárvány következtében egy új, kevésbé ismert válsághelyzettel szembesült. A világjárvány okozta zárlatok és korlátozások megzavarták a nemzetközi és hazai ellátási láncokat. Bár az élelmiszeripar nem állt le, a válság hatása a 2020-as havi adatokban még mindig megmutatkozik (Madari,2021). Az adatok szerint az élelmiszerek, italok és dohányárak kiskereskedelmi forgalmának volumene 2020 áprilisában közel 10%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest (KSH, 2020a.) A márciusi pánikvásárlások és az áprilisi zárva tartások a fogyasztói kosarak összetételét is jelentősen megváltoztatták. Az értékesítés csökkenése májusban is folytatódott, de júniusban és júliusban a korlátozások enyhülésével a kiskereskedelmi forgalom nőtt. Összességében a csökkenés a zárva tartás időszakában főként a keresleti oldalra korlátozódott. A foglalkoztatást illetően az élelmiszeriparnak, más termelő ágazatokhoz hasonlóan, különleges kihívásokkal kellett szembenéznie, mivel a foglalkoztatás új formái, például a távmunka és az otthoni munkavégzés korlátozott volt. A második negyedévben a foglalkoztatottak száma mintegy 4 000 fővel csökkent az előző év azonos időszakához képest, feltehetően a bezárások okozta keresletcsökkenés miatt. A harmadik negyedévben azonban ez a csökkenés gyakorlatilag megszűnt és a foglalkoztatás visszatért az előző évi szintre, ami azt jelzi, hogy a munkaerőpiac gyorsan reagált és alkalmazkodott a változó körülményekhez. Ezt mutatja be a 6. ábra (Madari, 2021).

6. ábra: Az élelmiszeriparban dolgozók száma a járvány idején negyedévente

Forrás: KSH, 2020b

A magyar élelmiszeripar komoly kihívásokkal néz szembe, különösen az exportpiacokon, ahol jelentős visszaesés tapasztalható. A magyar élelmiszerek iránti nemzetközi kereslet több okból is drámaian visszaesett. A bizonytalan világgazdasági környezet és a magas infláció komoly nyomást gyakorol a magyar termékek versenyképességére. Emellett az erősödő nemzetközi verseny tovább nehezíti a magyar élelmiszeripar helyzetét, amely képtelen lépést tartani a fejlettebb technológiával és hatékonyabb termelési módszerekkel rendelkező külföldi versenytársakkal. A belföldi piac nem tudja kompenzálni az exportkiesést. A lakosság vásárlóereje csökkent, ami szintén visszafogja a hazai fogyasztást. Ez látható a 7. ábrán. A magyar fogyasztók az infláció és az emelkedő árak miatt kevesebbet költenek élelmiszerre, a belföldi kereslet pedig nem nyújt elegendő támaszt a gyengélkedő iparágnak. A magyar élelmiszeripar problémái azonban nem csak külső tényezőkre vezethetők vissza. Vannak olyan strukturális problémák is, amelyek aláássák az ágazat hosszú távú kilátásait. A technológiai fejlődés és a modernizáció hiánya magas termelési költségekhez vezetett, ami tovább csökkenti a versenyképességet. Emellett a munkaerőhiány is komoly problémát jelent, mivel a szakképzett munkaerő hiánya miatt a termelés nem hatékony, a minőségi termékek előállítása pedig nehézkes. Más szóval, a magyar élelmiszeripar az utóbbi időben komoly piacvesztést szenvedett el és alapvető változásokra van szükség a helyzet javításához. A technológiai fejlesztésbe és a munkaerő-képzésbe történő beruházások növelése, valamint a költséghatékonyság javítása elengedhetetlen lenne az ágazat versenyképességének növeléséhez. Ha ezeket a problémákat nem kezelik, a magyar élelmiszeriparnak továbbra is nehézségekkel kell szembenéznie mind a hazai, mind a nemzetközi piacokon (Agrárszektor, 2024).

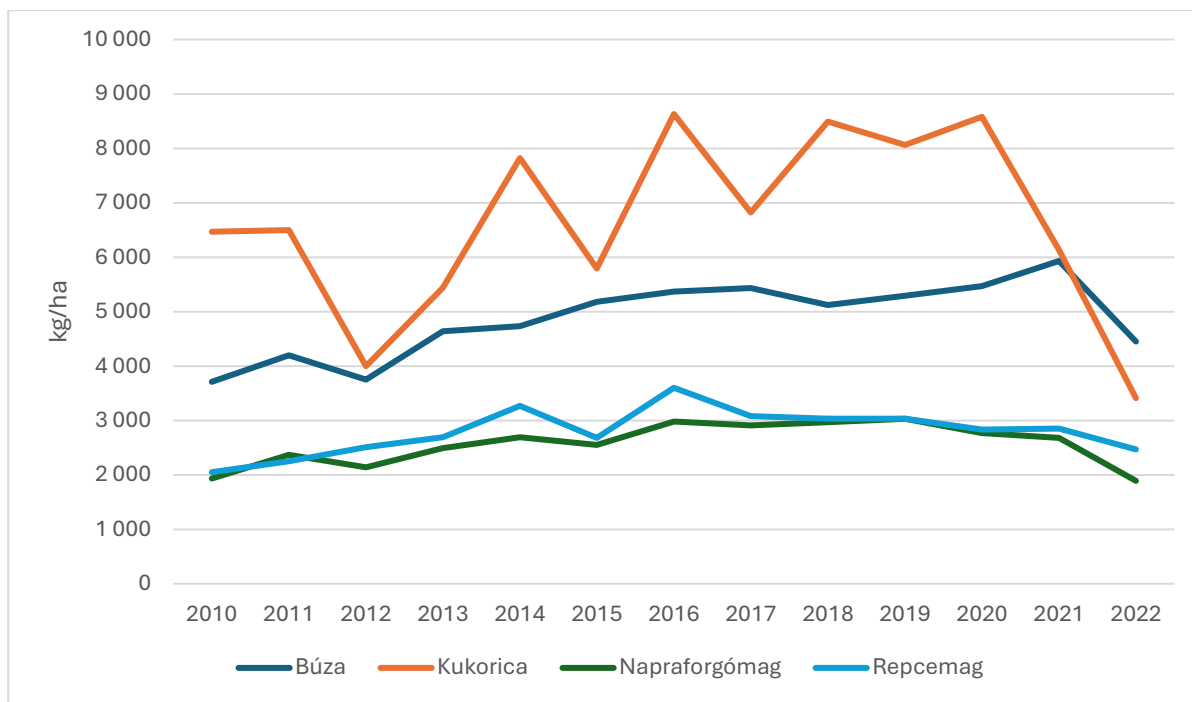

7. ábra: A háztartások végső fogyasztási kiadása, fogyasztási cél szerint

Forrás: Eurostat, 2024b

2.3.2 A 2022-es év élelmiszergazdaságának alakulás Magyarországon

2022-ben a magyarországi mezőgazdasági ágazat jelentős kihívásokkal nézett szembe, amelyek nagy részét az aszály okozta. A mezőgazdasági termelés több kulcsfontosságú területen csökkent, ami súlyos következményekkel járt mind a termelési volumenre, mind a gazdasági stabilitásra nézve. A kukoricatermesztés szenvedte el a legnagyobb visszaesést, a termés hozamok az előző évhez képest 45%-kal, mindössze 3 410 kg/ha-ra csökkentek. Látható a 8. ábrán. Ez a drasztikus csökkenés az ország legfontosabb gabonaféléjét érintette, amely számos élelmiszeripari termék alapanyaga. Emellett a búza területe 9,6%-kal nőtt, de a hozamok is csökkentek, ami azt jelzi, hogy a területnövekedés nem volt elegendő az időjárási kihívások leküzdéséhez. Az olajos magvak termelése, különösen a napraforgóé és a repcéé, szintén jelentősen csökkent. A napraforgó termés hozama 29%-kal, a repcéé pedig 13%-kal csökkent az előző évhez képest. Ezek a visszaesések különösen aggasztóak, mivel mindkét növény fontos szerepet játszik az élelmiszeriparban, beleértve az olajtermelést és az állati takarmányozást is. A mezőgazdasági termelés csökkenése közvetlen hatással volt az élelmiszer-feldolgozó iparra is. A feldolgozóipar is nehézségekkel küzdött a nyersanyagok csökkenő elérhetősége és az emelkedő termelési költségek miatt. Különösen a sütő- és az olajipar volt érintett, mivel ezek az ágazatok nagymértékben függenek a mezőgazdasági nyersanyagoktól. Az élelmiszer-feldolgozás visszaesése a termelési volumenük csökkenéséhez vezetett, ami tovább súlyosbította a piaci helyzetet. Az emelkedő élelmiszerárak jelentős nyomást gyakoroltak a feldolgozóiparra is. Az olyan nyersanyagok, mint a kukorica és a búza árának meredek emelkedése közvetlenül növelte a feldolgozott élelmiszerek költségeit. Ezeket a költségnövekedéseket végül a fogyasztókra hárították át, akiknek magasabb árat kellett fizetniük a mindennapi élelmiszerekért (*Institute of Agricultural Economics, 2023*).

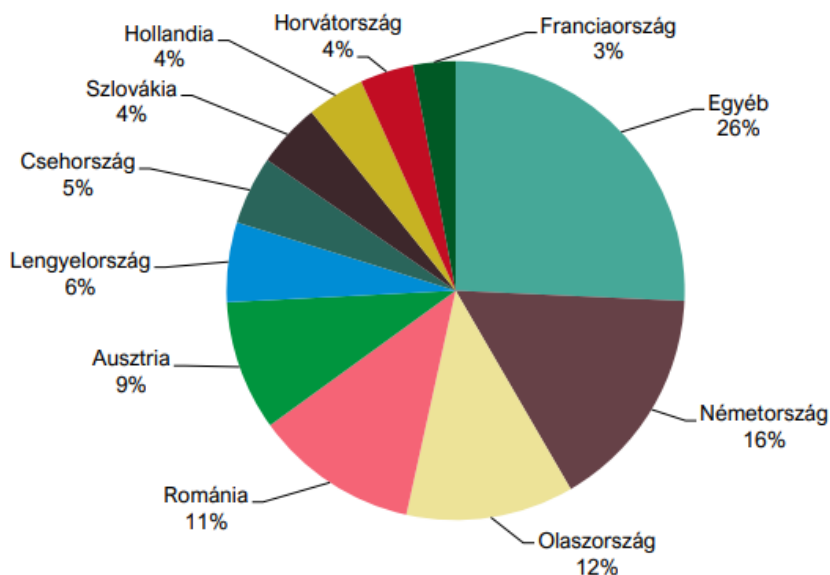

8. ábra: A jelentősebb szántóföldi növényeink termésátlagának változásai 2010-2022 között

Forrás: KSH, 2024a

Az élelmiszer-gazdaság külkereskedelme 2022-ben mind az export, mind az import tekintetében jelentős növekedést mutatott. A mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek kivitelének értéke az előző évhez képest 23,2%-kal, 13 164 millió euróra nőtt, míg a behozatal 36,7%-kal, 9 701 millió euróra emelkedett. A mezőgazdaság külkereskedelmi mérlege pozitív maradt, de az egyenleg 3,5%-kal 3 463 millió euróra csökkent, ami 124 millió euróval alacsonyabb az előző évinél. A kivitel és a behozatal volumenindexei is jelentős változást mutattak: a kivitel volumene 5,3%-kal csökkent, míg a behozatalé 20,9%-kal nőtt. Ugyanakkor az exportárindex 30,2%-kal, az importárindex pedig 13,1%-kal emelkedett, ami 2022-ben 1,15-re javuló agrárkereskedelmi cserearányt eredményezett. A kivitel tekintetében az agrárkereskedelem a nemzetgazdaság teljes exportjának 9,3%-át tette ki, míg az agrárimport részesedése 6,4%-ra nőtt. Az agrárkereskedelemben az export és az import erősen koncentrálódik néhány kulcsfontosságú árucsoport körül. Az exportban a 24 agrár-élelmiszeripari árucsoportból 22-nek nőtt az értéke 2022-ben. A legnagyobb növekedés az állati és növényi zsírok és olajok árucsoportban volt, ahol a forgalom 419,4 millió euróval nőtt, főként a napraforgómagolaj és a repceolaj miatt. Az italok, szeszes italok és ecet kategóriájában is jelentős növekedés volt tapasztalható, 310,7 millió euróval, 1176 millió euróra. Az importoldalon a legnagyobb növekedést a gabonafélék behozatala mutatta, ahol a behozatal

értéke 517,5 millió euróval emelkedett. Az olajos magvak importértéke szintén jelentősen, 493,4 millió euróval nőtt az előző évhez képest. Az állati és növényi zsírok és olajok behozatala szintén jelentősen, 276,3 millió euróval nőtt, főként a napraforgóolaj árának jelentős emelkedése miatt. Az összesített export- és importadatok azt mutatják, hogy 2022-ben a magyar mezőgazdasági export értékének 79%-át és az import értékének 69%-át mindössze 10-10 árucsoport adta. Az öt legértékesebb exportáru-csoport - gabonafélék, takarmányok, állati és növényi zsírok, húsok és italok - a mezőgazdasági export 52%-át adta. Ezzel szemben a behozatalban az olajos magvak, takarmányok, gabonafélék, hús és egyéb ehető készítmények domináltak, amelyek a teljes mezőgazdasági behozatal 41%-át tették ki. Az élelmiszeripari külkereskedelmi mérlegének alakulása azt mutatja, hogy 2022-ben a legnagyobb pozitív egyenleget a gabonafélék produkálták, amelyek az agrár-élelmiszeripari kereskedelmi mérleg 26,7%-át tették ki. A fő mezőgazdasági exportpiacok Németország, Olaszország, Románia, Ausztria és Lengyelország voltak, amelyek együttesen a teljes mezőgazdasági export 54,1%-át tették ki. Ami a 9. ábrán látható. 2022-ben a magyar élelmiszeripari külkereskedelme dinamikusabban növekedett, mind az export, mind az import tekintetében, bár a külkereskedelmi mérleg az előző évhez képest kissé romlott. A mezőgazdasági export és import szerkezete erősen koncentrált, néhány kulcsfontosságú termék dominál a külkereskedelemben (Molnár, 2023).

9. ábra: Az agrár- és élelmiszeripari termékek legfontosabb piaci részesedései 2022-ben

Forrás: Molnár, 2023

Az élelmiszerfogyasztás 2022-ben szorosan összefügg az élelmiszerárak jelentős emelkedésével és a gazdasági bizonytalanságokkal, amelyek mélyen befolyásolták a magyar

háztartások vásárlási szokásait és fogyasztását. Az áremelkedés különösen a gabonafélék, a zöldségek és a gyümölcsök esetében volt markáns, amelyek alapvető szerepet játszanak a magyar étrendben. Az egy főre jutó élelmiszerfogyasztás 2022-ben jelentős csökkenést mutatott, ami több tényező együttes hatásának tudható be. Az élelmiszerárak drámai emelkedése sok háztartást arra kényszerített, hogy csökkentse a megvásárolható élelmiszerek mennyiségét. A gabonafélék ára például 166,9%-kal emelkedett 2021-hez képest, ami különösen a kenyér és a tésztafélék fogyasztásának csökkenéséhez vezetett. A húsfogyasztásban is jelentős változások következtek be. Az egy főre jutó sertéshús-fogyasztás is csökkent a sertéshústermelés csökkenése és az ebből eredő áremelkedés miatt. Hasonló tendencia figyelhető meg a tejtermékek és a tojás esetében is, ahol az árak szintén jelentősen emelkedtek az év során. A tej- és tojásfogyasztás csökkenése különösen az alacsonyabb jövedelmű háztartások körében volt jelentős. Az emelkedő fogyasztói árak és a csökkenő vásárlóerő mellett a csökkenő hazai termelés és az importált élelmiszerek magasabb költsége is hozzájárult az élelmiszerfogyasztás visszaeséséhez. Az importfüggőség növekedése különösen azoknál a termékeknél volt érzékelhető, ahol a hazai termelés nem tudta kielégíteni a keresletet, ami tovább növelte az árakat és csökkentette a rendelkezésre állást (Institute of Agricultural Economics, 2023).

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

Kutatómunkámban egy szekunder adatgyűjtést végeztem, amely az EMIS adatbázisára épül. Az EMIS-ről kértem le az adatokat a magyarországi élelmiszerelőállító vállalatokat 2022-es évre nézve. Az adatokat TEÁOR'08 szerint kértem le, amelynél a fő szempont volt, hogy a vállalatnak ez legyen a főtevékenysége. TEÁOR'08-nál a nemzetgazdasági ág a feldolgozóipar volt, jelölése a C-betűvel történik. Ezen belül az ágazat pedig az élelmiszergyártás volt, ennek jelölése a 10-es kóddal történik. Az alágazatokat is vizsgáltam az elemzés során, ezeknek a jelölése 1-9-ig terjedő skálán történik. Az általam felállított kritériumoknak összesen 1230 db cég felelt meg, azonban fontos szempont volt, hogy a vállalat a 2022-es gazdasági évben is működjön, így végül 1227 db vállalatot végeztem el az elemzést. A következő *1. táblázatban* láthatóak az egyes TEÁOR kódok szerinti besorolt tevékenységek, illetve a vállalatok száma a TEÁOR'08 kategóriáin belül. Az adataim értékei ezer forintban, millió forintban és milliárd forintban lesznek meghatározva.

1. táblázat: TEÁOR'08 szerinti csoportosítás, illetve a vizsgált vállalatok száma

TEÁOR'08 kód	TEÁOR'08 név	Vállalatok száma (db)
C10	Élelmiszergyártás	1227
C10.1	Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	256
C10.2	Halfeldolgozás, -tartósítás	2
C10.3	Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	133
C10.4	Növényi, állati olaj gyártása	15
C10.5	Tejfeldolgozás	50
C10.6	Malomipari termék, keményítő gyártása	56
C10.7	Pékáru, tésztafélék gyártása	446
C10.8	Egyéb élelmiszer gyártása	189
C10.9	Takarmány gyártása	80

Forrás: Saját szerkesztés a (KSH, 2024b) és (EMIS, 2024) adatbázis alapján

Miután sikerült letöltenem minden adatot elkezdődött a feldolgozás Excel táblázatkezelő program segítségével. Az első feladatomban volt az, hogy megnézzem az ágazathoz viszonyítva milyen százalékos megoszlás van az alágazatokban. A következő lépés a vállalatok méret szerinti csoportosítása az élelmiszeriparban és annak alágazataira. A csoportosítás a következő csoportosítási módok szerint történt:

- Értékesítés nettó árbevétele
- Mérlegfőösszeg
- Jogszabály szerint

Mind az árbevételeknél, mind a mérlegfőösszeg és a jogszabály esetén egyenletes osztályokba soroltam be a vizsgált vállalatokat, melyeket a 2004. évi XXXIV. törvény határoz meg. A következő kategóriák vannak megfogalmazva:

- **Mikrovállalkozásoknak** minősülnek azok a vállalkozások melyek éves nettó árbevétele vagy pedig a mérlegfőösszegük legfeljebb 2 millió eurónak megfelelő forintösszeget érnek el. Illetve azok a vállalatok melyek összes foglalkoztatotti létszáma 10 főt nem haladja meg.
- **Kisvállalkozások** a következő feltételek mellett lehetnek. A foglalkoztatotti létszámuk 50 főnél kevesebb és a mérlegfőösszeg vagy az éves nettó árbevétele legfeljebb 10 millió euró értékű forintösszeg.
- **Középvállalatok** esetében a foglalkoztatottság esetében 250 főnél kevesebb és az éves nettó árbevétele 50 millió eurónak megfelelő forintösszeg vagy a mérlegfőösszege legfeljebb 43 millió eurónak megfelelő forintösszeg (*Németh, 2013*).

Mivel a nettó árbevételeknél és a mérlegfőösszegnek is az értéke euroban van meghatározva ezért át kellett váltanom az értékeket. Ezeket az értékeket először millió forintra, majd ezer forintra váltottam át. Az átváltásnál a MNB 2022-es év átlagárfolyamát használtam, aminek az értéke: 391,33 Ft volt (MNB, 2024). Miután sikeresen besoroltam a vállalatokat meghatároztam az ágazat és alágazatok egyszerű számtani átlagait, a mediánt és a szórásokat.

Ezt követően elemeztem a vállalatok üzemi tevékenységek eredményét is, ahol ismételt osztályközökre rendszereztem a vállalatokat, melyeknél az értékeket saját döntés alapján választottam. A fő szempontok szintén ágazat és alágazat szerint voltak megválasztva, majd ezeknél is elemeztem az adatsort leíró statisztikai módszerekkel (átlag, medián, szórás). A 2. táblázat bemutatja milyen értékek alapján soroltam be őket.

2. táblázat: Üzemi tevékenységek eredményének besorolása osztályközökre

Üzemi tevékenységek eredménye (mrd forint)
<=0
0-0,05
0,05-0,2
0,2-1
1-5
>5

Forrás: Saját szerkesztés

Miután az összes csoportosítást elvégeztem a meghatároztam ezeknek a vállalatoknak a jövedelmezőségi mutatóit. Ezekből a mutatókból tudhatjuk meg mennyire hatékonyan használják fel a rendelkezésre álló erőforrásaikat. A következő mutatókat számoltam:

- Saját tőke jövedelmezősége, Tőkemegtérülés (Return on Equity, ROE)
 - $ROE = (\text{Adózott eredmény} / \text{Saját tőke}) \times 100$
- Eszközmegtérülési mutató (Return on Assest, ROA)
 - $ROA = (\text{Adózott eredmény} / \text{Összes eszköz}) \times 100$
- Árbevétel arányos jövedelmezőség (Return on Sales, ROS)
 - $ROS = (\text{Adózott eredmény} / \text{Értékesítés nettó árbevétele}) \times 100$ (Fenyves *et al.*, 2015).

Fontos megemlíteni, hogy ROE számolásánál csak 1185 db vállalatot tudtam figyelembe venni, mivel a többinek a saját tőkéje negatív értékű volt. Illetve a ROS mutatónál szintén változtak a vállalatok száma, mivel voltak olyan vállalatok melyeknek az értékesítés nettó árbevétel 0 értékű volt, így itt csak 1220 db vállalat volt a számításokban. A jövedelmezőségi mutatókat is besoroltam egy általam meghatározott osztályközökre, amely a 3. táblázatba látható. Végezetül ezeknek a mutatóknak is elvégeztem az egyszerű leíró statisztikájukat (átlag, szórás, medián) az egyes osztályközökre.

3. táblázat: A jövedelmezőségi mutatók besorolásának értékei

ROE, ROA, ROS osztályközök
≤ 0
0-5%
5-10%
10-20%
20-30%
$> 30\%$

Forrás: Saját szerkesztés

Végezetül pedig vizsgáltam az ágazat/alágazatok koncentrációját. A vizsgálat szempontja a nettó árbevétel volt, vagyis ismételten csak 1220 db vállalatot tudtam figyelembe venni. Minden egyes vállalat esetében kiszámoltam a vízszintes tengelyre a kumulált relatív gyakoriságot, míg a függőleges tengelyre pedig a kumulált relatív értékösszeget. Ennek a vizualizációja a Lorenz-görbe, amelyen az egyes egymáshoz tartozó értékeket egy összekötő vonallal jelenítjük meg. Ha nem lenne semmilyen koncentráció, akkor minden pont a főátlón helyezkedne el, amelyet referenciavonalként szoktunk megjeleníteni (Kehl, 2023). A már kész Lorenz-görbe segítségével meghatároztam az élelmiszeripar és annak alágazatainak a Gini-indexét. Kiszámítása a vizsgált eloszlás Lorenz-görbéje és az egyenletes eloszlást jelképező görbe közötti eltérésen alapul. A Gini-index értéke a két görbe közötti terület és az egyenletes eloszlást jelző görbe alatti teljes terület arányaként adódik meg (Ecopedia, 2024).

kal képviselteti magát, jelezve ezen termékek közepes fontosságát az iparban. A takarmánygyártás 6,52%-ot, a malomipari termékek és keményítő gyártása pedig 4,56%-ot tesz ki, amelyek elsősorban a liszt előállításában támogatja a társadalmat és melléktermékeivel segíti az állattenyésztést. A tejfeldolgozás 4,07%-os részesedése azt jelzi, hogy a tejtermékek iránti kereslet kisebb, de még mindig fontos szereplője az iparnak. A növényi és állati olaj gyártása viszonylag alacsony, 1,22%-os részesedéssel, míg a halfeldolgozás mindössze 0,16%-ot képvisel, ami a halfogyasztás viszonylag alacsony szintjére utal Magyarországon.

4.2 A VÁLLALATOK MÉRET SZERINTI OSZTÁLYOZÁSA

4.2.1 A vállalatok méretbeli osztályozása nettó árbevétel szerint

A 11. ábra adatainak elemzése alapján egyértelműen kirajzolódik, hogy az élelmiszeripar vállalati struktúrája jelentős eltéréseket jelenek meg az egyes ágazatok között, mind a mikrovállalkozások, mind a nagyvállalatok tekintetében. Az élelmiszergyártás területén az árbevétel túlnyomó részét a mikrovállalatok adják (59,17%), ami arra utal, hogy ebben az ágazatban jellemzően kisebb méretű cégek dominálnak, míg a nagyvállalatok részesedése mindössze 4,81%.

A húsfeldolgozás, -tartósítás és húskészítmény gyártása ágazatban a kisebb cégek vannak túlsúlyban különösen a mikrovállalatok (44,92%) és a kisvállalatok (34,38%) bírnak jelentős részesedéssel. A nagyvállalatok itt is csekély szerepet töltenek be mindössze 5,47%-kal.

A halfeldolgozás és -tartósítás ágazatban a teljes árbevétel 100%-a mikrovállalatokhoz kötődik. Ez arra utal, hogy ebben az ágazatban kizárólag kis cégek működnek nagyobb vállalatok jelenléte nem jellemző.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás, -tartósítás területén kisebb cégek dominálnak, a mikrovállalatok 56,39%-os, a kisvállalatok pedig 27,07%-os részesedéssel rendelkeznek. Ez is mutatja, hogy ez az ágazat elsősorban a kisebb szereplőkre épül.

A növényi és állati olaj gyártása ágazatban kiegyenlítettebb a megoszlás. Itt a nagyvállalatok 26,67%-kal, a mikrovállalatok pedig 46,67%-kal rendelkeznek, míg a középvállalatok részesedése is jelentős 20%-os. Tehát vegyesen jelen vannak a vállalatok, mind a kisebb, mind a nagyobb vállalatok.

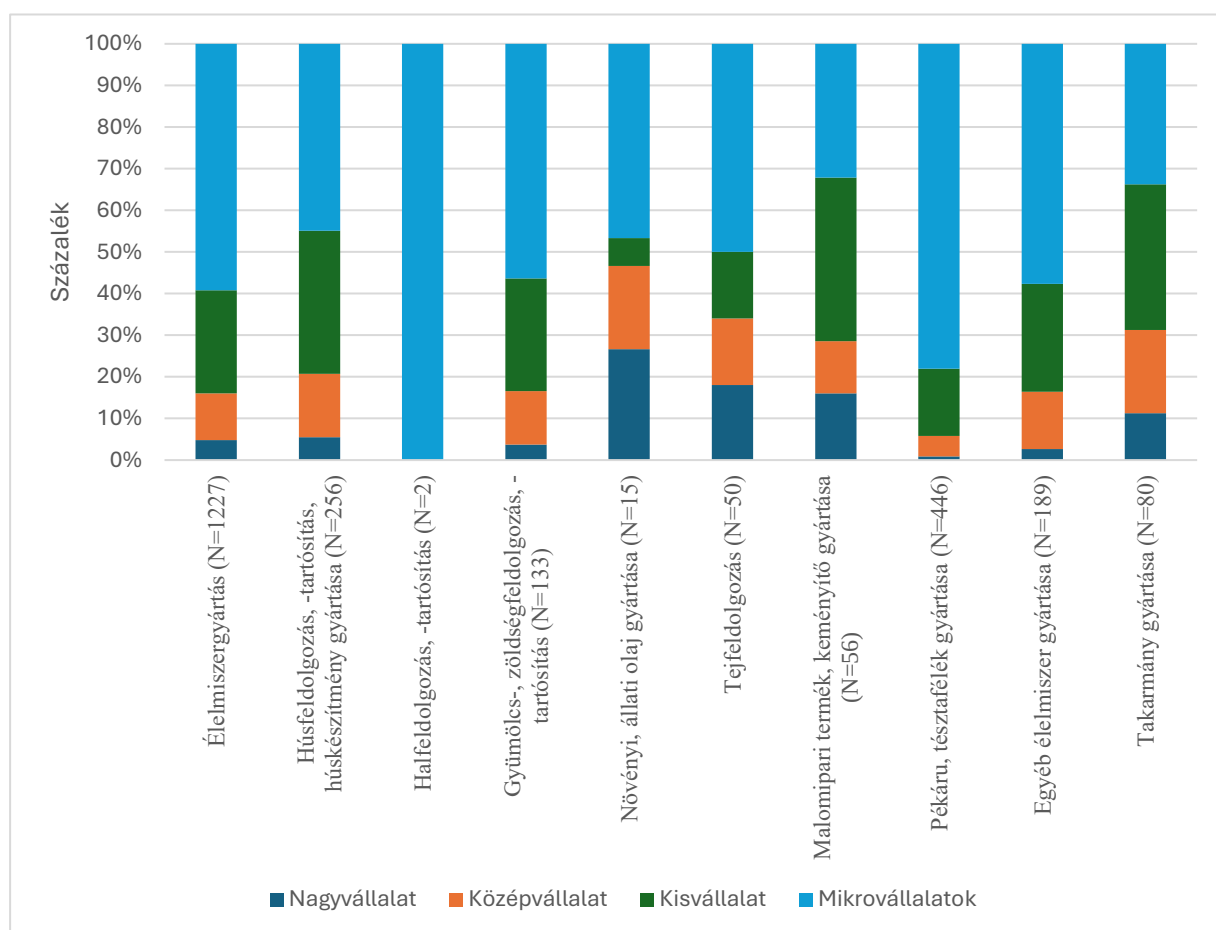
A tejfeldolgozás ágazatában a mikrovállalatok részesedése 50%, míg a nagy- és középvállalatok részesedése egyaránt 16%. Itt is jól látszik a kisebb vállalatok dominanciája azonban valamivel nagyobb szerep jut a közép- és nagyvállalatoknak is.

A malomipari termékek és keményítő gyártása területén a legnagyobb részesedéssel a kisvállalatok bírnak (39,29%), míg a mikroállalatok részesedése 32,14%. Ez az ágazat inkább a kisebb vállalatok számára jövedelmező, míg a nagyvállalatok csupán 16,07%-kal vannak jelen.

A pékáru és tésztafélék gyártása alágazatban a mikroállalatok kiemelkedő 78,03%-os részesedéssel bírnak, ami arra utal, hogy ez az ágazat szinte teljes egészében kis cégekre épül. A nagyvállalatok részesedése csupán 0,90%.

Az egyéb élelmiszergyártás alágazatban a mikroállalatok dominálnak 57,67%-kal, a kisebb cégek meghatározó szerepet játszanak.

A takarmánygyártás területén a kisebb cégek előtérbe kerülnek a kisvállalatok részesedése 35%, míg a mikroállalatoké 33,75%. A nagyvállalatok jelenléte itt 11,25%-os.

11. ábra: Az ágazatban és alágazatokban szereplő vállalkozásoknak méreteinek besorolása nettó árbevétel szerinti megoszlása (%)

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

4. táblázat: A magyar élelmiszeripar és annak ágazatainak árbevétele alakulása 2022-ben

Megnevezés	Összes árbevétel (mrd forint)	Átlag (millió forint)	Medián (millió forint)	Szórás (millió forint)
Élelmiszergyártás	5 696	4 669	536	19 733
Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	1 430	5 674	980	16 505
Halfeldolgozás, -tartósítás	1,23	615	615	160
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	437	3 289	561	8 367
Növényi, állati olaj gyártása	687	49 101	2 661	119 012
Tejfeldolgozás	571	11 416	812	23 954
Malomipari termék, keményítő gyártása	609	10 876	1 530	28 429
Pékáru, tésztafélék gyártása	533	1 200	316	3 768
Egyéb élelmiszer gyártása	772	4 083	620	19 418
Takarmány gyártása	656	8 202	1 483	17 494

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

A 4. táblázatban szerepelnek az élelmiszergyártás ágazat, amely az összes különböző alágazatot magába foglalja. Az átlagos árbevétel 4 669 millió forint volt, míg a medián ennél jóval alacsonyabb érték, mindössze 536 millió forint. Ez az eltérés arra utalhat, hogy a piacot néhány nagyon nagyvállalat uralja, amelyek jelentősen felülmúlják a többi piaci szereplőt. A szórás értéke magas, ami 19 733 millió forint azt mutatja, hogy a piaci szereplők között jelentős különbségek vannak. Az élelmiszeripari vállalatokat keményen sújtotta a 2022-es infláció, valamint az emelkedő nyersanyag- és energiaárak, amelyek megnövelték költségeiket. Az ellátási lánc problémái tovább bonyolították a helyzetet, a beszerzési és szállítási késedelmek gyakran hátráltatták a termelést és növelték a költségeket.

A húsfeldolgozás, -tartósítás és húskészítmény gyártása alágazatban az átlag árbevétel 5 674 millió forint volt. A medián értéke igen alacsony az átlaghoz viszonyítva, amely csak 980 millió forint. Ez azt jelzi, hogy a piacot néhány nagyobb szereplő uralja, a kisebb vállalatok alacsonyabb bevételeket tudtak elérni. A szórás ebben az alágazatban 16 505 millió forint, ami jelentős különbségeket jelez a vállalatok teljesítménye között. A takarmányárak drasztikus emelkedése, részben az orosz-ukrán háború következményeként,

komoly hatással volt az ágazatra ennek köszönhetően növelte a termelési költségeket. A munkaerőhiány és az exportkorlátozások csak tovább csökkentették a vállalatok lehetőségeit, ami különösen a kisebb szereplők számára okozott nehézségeket.

A halfeldolgozás és -tartósítás alágazatban az átlag és a medián azonos értékkel rendelkezik, ami 615 millió forint, amely azt szemlélteti, hogy az ágazat szereplői viszonylag hasonló árbevétel érték el. Az 160 millió forintos szórás is azt mutatja, hogy a cégek teljesítménye között kisebb különbségek vannak. Az ágazat kevésbé volt kitéve az ellátási lánc zavarainak, de a fogyasztói kereslet csökkenése miatt kihívásokkal kellett szembenéznie, különösen a vendéglátóiparban.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás, -tartósítás alágazatban az átlagos árbevétel 3 289 millió forint volt, míg a medián 561 millió forint, ami jelentős különbséget mutat a nagyobb és kisebb vállalatok között. A szórás itt 8 367 millió forint volt, ami szintén nagy különbségre utal. Az aszály és az egyéb időjárási körülmények 2022-ben jelentősen csökkentette a terméshozamokat, aminek köszönhetően velejárója volt az ártermékek árainak növekedése. A feldolgozási és tárolási költségek is emelkedtek az energiaárak erőteljes emelkedése miatt.

A növényi és állati olaj gyártása alágazat 2022-ben kiemelkedően magas értéket teljesített, ami 49 101 millió forint volt. Szemben a medián értéke 2 661 millió forint és az igen magas szórás, amely 119 012 millió forint arra utal, hogy a szektoron belül jelentős árbevétel-különbségek vannak, amelyet néhány nagyvállalat kiemelkedő teljesítménye felfelé húzza. Az orosz-ukrán konfliktus és az időjárás miatti globális növényolajhiány és ezen belül is különösen a napraforgóolaj árának jelentős emelkedése 2022-ben, hozzájárult a növényi olaj gyártásának árbevétel-növekedéséhez. Persze csak azok a vállalatok, amelyek képesek voltak a megemelt árakat érvényesíteni a piacon.

A tejfeldolgozás alágazatban az átlagos bevétel 11 416 millió forint volt. A medián 812 millió forint volt. A szórás magas értékű 23 954 millió forintos volt, ami jelentős különbségeket mutat a vállalatok között. Az energiaigényes tejfeldolgozást különösen megviselte az energiaárak drasztikus emelkedése. Emellett a takarmányárak emelkedése a nyerstej felvásárlási költségeit is növelte, ami további nyomást gyakorolt a vállalatokra. A tejtermékek iránti kereslet, amelyek továbbra is alapvető élelmiszerek közé tartoznak, viszonylag stabil volt, de a magas árérzékenység korlátozta a vállalatok azon képességét, hogy a költségnövekedést a fogyasztókra hárítsák.

A malomipari termékek és keményítő gyártása alágazatban az átlagos bevétel 10 876 millió forint, míg a medián 1 530 millió forint volt, a szórás 28 429 millió forint. Ebben

az alágazatban is nagy eltérések mutatkoztak a vállalatok között. A gabonaárak emelkedése, részben az ukrán gabonaexport csökkenése miatt komoly kihívást jelentett a malomipari termékeket előállító vállalatok számára. Az ellátási lánc zavara és az exportpiacok bizonytalansága szintén növelte a költségeket, ami megnehezítette a stabil működést.

A pékáru és tésztafélék gyártása alágazatban az átlag 1 200 millió forint, a medián pedig 316 millió forint volt. Az 3 768 millió forintos szórás mérsékelt különbségeket mutat a vállalkozások teljesítményében. A liszt és egyéb nyersanyagok árának emelkedése jelentősen megnövelte a termelési költségeket. Az energiaárak erőteljes emelkedése további nyomást gyakorolt az ágazatra. A fogyasztók árérzékenysége miatt a vállalatok nehezen tudták áthárítani ezeket a költségnövekedéseket.

Az egyéb élelmiszer gyártása alágazatban az átlagos bevétel 4 083 millió forint, míg a medián 620 millió forint volt és a szórás 19 418 millió forint. Ebben az alágazatban a széles termékpaletta miatt nagy különbségek vannak a vállalatok teljesítménye között. Az alternatív és speciális élelmiszerek iránti kereslet növekedése, valamint az egészségügyi trendek változása jelentős hatással volt az ágazatra.

Végül a takarmány gyártása alágazatban az átlagos bevétel 8 202 millió forint, a medián 1 483 millió forint, a szórás 17 494 millió forint volt. A takarmánytermelést különösen érintette a gabona árának emelkedése, ami a nyersanyagköltségek növekedéséhez vezetett. Az állattenyésztésben jelentkező kihívások és a csökkenő kereslet szintén visszafogta az ágazat növekedését.

4.2.2 A vállalatok méretbeli osztályozása mérlegfőösszeg szerint

A mérlegfőösszeg alapján történő vizsgálat arra enged következtetni, hogy az egyes ágazatokban eltérő méretű vállalatok dominálnak, amelyeket különféle gazdasági és működési tényezők befolyásolnak ezt láthatjuk a 12. ábrán.

Az élelmiszergyártásban a nagyvállalatok aránya viszonylag alacsony (3,91%), miközben a mikrovállalatok dominálnak (64,63%). Ez arra utal, hogy az ágazatban sok kisebb vállalkozás működik, amelyek elsősorban helyi piacokra termelnek és kevésbé igényelnek jelentős technológiai beruházásokat. A középvállalatok és kisvállalatok aránya is figyelemre méltó (9,45% és 22%), ami azt mutatja, hogy az ágazat a kisebb, de mégis versenyképes cégek számára is kedvező lehetőségeket kínál. Az élelmiszergyártásban így a vállalati méreteloszlás széles spektrumot fed le, különféle piaci szegmenseket és termelési stratégiákat biztosítva.

A húsfeldolgozás és húskészítmények gyártásában a nagyvállalatok aránya viszonylag alacsony (4,69%), míg a kisebb vállalatok ezen belül is különösen a mikrovállalatok (60,16%)

jelentős szerepet játszanak. Ez azt mondja, hogy a kisebb vállalatok regionális piacokra koncentrálnak, míg a nagyvállalatok belépési korlátokkal és szabályozási kihívásokkal szembesülhetnek.

A halfeldolgozás és -tartósítás területén nagyvállalatok és középvállalatok nem jelennek meg a piacon, míg a kis- és mikrovállalatok egyenlő arányban vannak jelen (50%-50%). Ez az ágazat szezonális és regionális jellegű, ami kedvez a kisebb, rugalmas vállalkozásoknak.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozásban is a kisebb cégek dominálnak, a nagyvállalatok aránya itt mindössze 4,51%, míg a mikrovállalatok 48,87%-ot képviselnek. Ezt a szezonális termelés és a relatíve alacsony belépési korlátok magyarázhatják.

A növényi és állati olaj gyártásában azonban a nagyvállalatok aránya jelentősen magasabb (26,67%), mint más ágazatokban. Ez az ágazat magas tőkeigénnyel és technológiai beruházásokkal jár, amelyek a nagyobb vállalatok számára kedveznek, míg a mikrovállalatok alacsony aránya (33,33%) azt jelzi, hogy a kisebb cégek számára nehéz fenntarthatóan működni ebben a szektorban.

A tejfeldolgozásban a középvállalatok dominanciája figyelhető meg (20%), míg a nagyvállalatok aránya alacsonyabb (10%). Ez arra utal, hogy a közepes méretű vállalatok rugalmasan tudnak alkalmazkodni a piac igényeihez és a szigorú szabályozási követelményekhez.

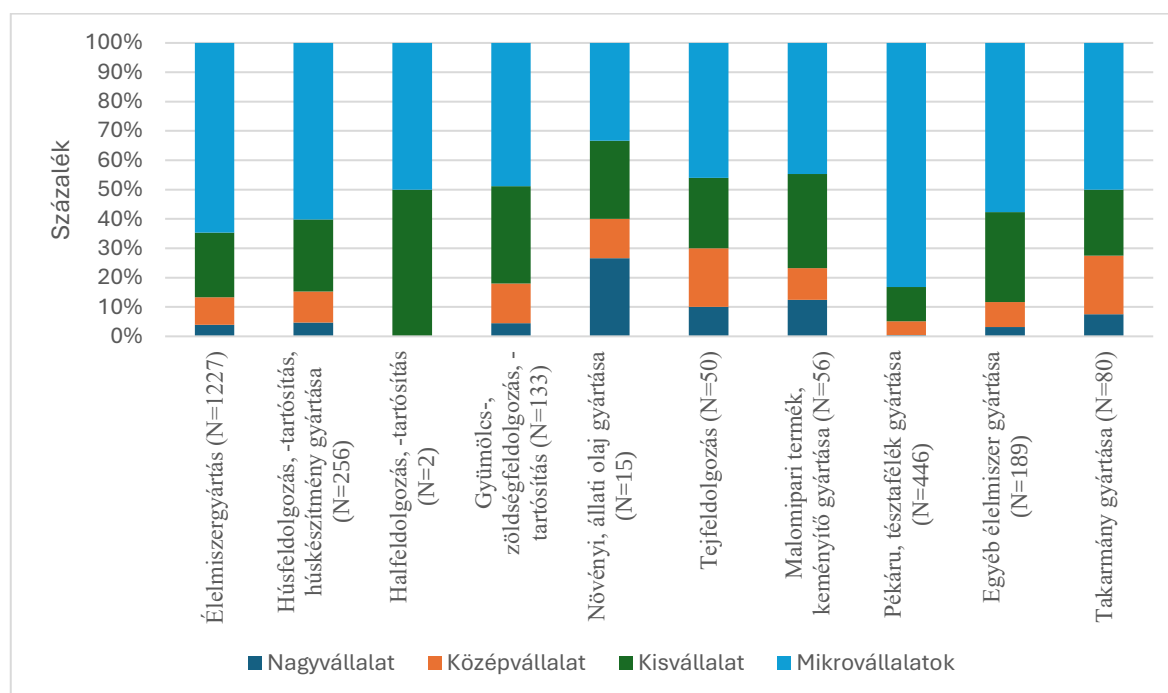
A malomiparban és keményítőgyártásban a nagyvállalatok aránya 12,50%, míg a középvállalatoké 10,71% és a mikrovállalatok jelentős arányt képviselnek (44,64%). Ez azt jelzi, hogy mind a méretgazdaságosság, mind a kisebb piaci rések kihasználása fontos szerepet játszik ebben az ágazatban.

A pékáru- és tésztafélék gyártásában a mikrovállalatok dominálnak (83,18%), ami annak köszönhető, hogy pékáruk esetében nem jellemző az országon ellátás, hanem csak regionális piacokra való összpontosítás a kézműves termelés miatt. A nagyvállalatok jelenléte elenyésző (0,45%), ami arra utal, hogy a tészta gyártása jellemző csak a nagyüzemi termelésnek.

Az egyéb élelmiszeripari tevékenységek esetében kiegyenlítettebb a vállalati méreteloszlás, de a mikrovállalatok még mindig jelentős arányban képviseltetik magukat (57,67%). Ez az ágazat sokszínűsége miatt vonzó lehet a kisebb cégek számára is.

A takarmánygyártásban a nagyvállalatok aránya viszonylag alacsony (7,50%), míg a középvállalatok (20%) és kisvállalatok (22,50%) jelentősebb szerepet játszanak. A mikrovállalatok is jelen vannak (50%), ami azt mutatja, hogy az ágazatban a közepes és kisebb vállalkozások egyaránt fontosak. A stabil piaci kereslet és a nagy termelési volumen iránti igény

előnyös a középvállalatok számára, míg a kisebb cégek rugalmasságuk miatt versenyképesek maradhatnak.

12. ábra: Az ágazatnak és alágazatokban szereplő vállalkozásoknak méret szerinti besorolása mérlegfőösszeg alapú megoszlása (%)

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

5. táblázat: A magyar élelmiszeripar és annak alágazatainak mérlegfőösszeg alakulása 2022-ben

Megnevezés	Összes mérlegfőösszeg (mrd forint)	Átlag (millió forint)	Medián (millió forint)	Szórás (millió forint)
Élelmiszergyártás	4 242	3 457	392	15 007
Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	908	3 548	489	11 847
Halfeldolgozás, -tartósítás	1,87	934	934	769
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	458	3 440	840	7 814
Növényi, állati olaj gyártása	449	29 948	1 914	68 454
Tejfeldolgozás	331	6 611	1 086	13 300
Malomipari termék, keményítő gyártása	448	7 996	1 103	20 107
Pékáru, tésztafélék gyártása	399	896	174	3 100
Egyéb élelmiszer gyártása	734	3 886	601	20 782
Takarmány gyártása	513	6 412	863	20 870

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

Az 5. táblázat alapján látható, hogy az élelmiszergyártásban az átlagos mérlegfőösszeg 3 457 millió forint, ami jelentősen magasabb, mint a medián érték (392 millió forint). Ez azt

jelzi, hogy néhány nagyvállalat felhúzza az átlagot. A magas szórás (15 007 millió forint) pedig arra utal, hogy nagy különbségek vannak a vállalatok méretében. A 2022-es évben az infláció és az alapanyagárak emelkedése különösen a kisebb cégeket érintette, amelyek kevésbé tudtak alkalmazkodni a költségnövekedéshez. A nagyobb vállalatok jobban ki tudták használni a méretgazdaságosság előnyeit és az ezzel járó stabilabb pozíciót.

A húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása területén az átlagos mérlegfőösszeg 3 548 millió forint, míg a medián értéke 489 millió forint, ami szintén arra utal, hogy az ágazatot néhány nagyvállalat uralja ezt is bizonyítja a szórás értéke (11 847 millió forint). 2022-ben az energia- és takarmányárak emelkedése főként a kisebb vállalkozásokat terhelte meg, míg a nagyobb cégek jobban tudtak alkalmazkodni a növekvő költségekhez.

A halfeldolgozás és -tartósítás ágazatban az átlagos és medián mérlegfőösszeg megegyezik (934 millió forint). A szórás alacsony az átlag és mediánnal szemben (769 millió forint), ami azt jelzi, hogy a cégek hasonló méretűek. 2022-ben azonban a nemzetközi kereskedelmi korlátozások és a szállítási költségek emelkedése nehézségeket okozott, különösen a kisebb cégek számára, azok számára, akik nehezebben tudtak alkalmazkodni a változásokhoz.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás, -tartósítás ágazatban az átlagos mérlegfőösszeg 3 440 millió forint, a medián érték azonban ennél alacsonyabb (840 millió forint). A szórás 7 841 millió forint, ami jelentős különbségeket feltételez a vállalatok mérete között. A 2022-es év időjárási anomáliái, valamint az alapanyagárak emelkedése különösen a kisebb feldolgozókat sújtotta, míg a nagyobb cégek jobban alkalmazkodtak a költségnövekedéshez.

A növényi és állati olaj gyártása területén az átlagos mérlegfőösszeg kiemelkedően magas, ami 29 948 millió forint, míg a medián lényegesen alacsonyabb az átlaghoz képest csak 1 914 millió forint. A szórás értéke rendkívül magas (68 454 millió forint) vagyis a nagyvállalatoknak köszönhetően az ágazatban jelentős a tőke különbségek. 2022-ben a globális olajpiaci zavarok és a nyersanyagárak emelkedése súlyos költségnövekedést okoztak, amelyet a nagyvállalatok jobban tudtak kezelni, míg a kisebb vállalatok súlyosabb kihívásokkal kellett szembesülniük.

A tejfeldolgozás ágazatában az átlagos mérlegfőösszeg 6 611 millió forint, a medián viszont alacsonyabb értékű 1 086 millió forint. A szórás (13 300 millió forint) megerősíti, hogy az ágazatban méretbeli eltérések jelentősek. A tejtermékek előállítását 2022-ben súlyosan befolyásolták a növekvő takarmány- és energiaárak, amelyek különösen a kisebb vállalatokat érintették hátrányosan.

A malomipari termékek és keményítő gyártásában az átlagos mérlegfőösszeg 7 996 millió forint, míg a medián 1 103 millió forint, aminél mondhatjuk, hogy a kisebb cégek dominálnak, viszont néhány nagyobb vállalat jelentősen felhúzza az átlagot. A szórás 20 107 millió forint volt. 2022-ben a gabonaárak emelkedése és az alapanyaghiány súlyosan érintette az ágazatot, azonban a nagyobb vállalatok jobb beszerzési lehetőségeik révén rugalmasabban tudtak alkalmazkodni ezekhez.

A pékáru és tésztafélék gyártásában az átlagos mérlegfőösszeg 896 millió forint, míg a medián is egy alacsony értékű 174 millió forint volt. Mondhatjuk, hogy a kisebb vállalkozások dominálnak az alágazatban. A szórás 3 100 millió forint értékű volt. Az energiaárak és az alapanyagok, mint például a liszt drágulása 2022-ben különösen súlyosan érintette a kisebb pékségeket, amelyek nehezebben tudták áthárítani a költségeket a fogyasztókra.

Az egyéb élelmiszeripari termékek gyártása alágazatban az átlagos mérlegfőösszeg 3 886 millió forint, a medián pedig 601 millió forint. A szórás értéke 20 782 millió forint, ami azt jelzi, hogy nagy eltérések vannak a vállalatok méretei között. 2022-ben az alapanyagok és az energiaárak emelkedése különösen nagy terhet rótt a kisebb vállalatokra, míg a nagyobb vállalatok hatékonyabban igazodtak a megváltozott piaci viszonyokhoz.

A takarmánygyártás ágazatában az átlagos mérlegfőösszeg 6 412 millió forint, a medián pedig 863 millió forint, ami arra utal, hogy itt is a kisebb vállalatok dominálnak, bár néhány nagyobb vállalat is jelen van. A szórás 20 870 millió forint volt. A gabona- és szójaárak emelkedése 2022-ben különösen a kisebb vállalatokra gyakorolt nagy nyomást, míg a nagyobb vállalatok jobban tudtak alkalmazkodni a költségnövekedésekhez.

4.2.3 A vállalatok méretbeli osztályozása a jogszabály szerint

A 13. ábra szemlélteti nekünk, hogy az élelmiszergyártásnál a nagyvállalatok aránya viszonylag alacsony (5,30%), míg a mikrovállalatok dominálnak (54,77%). Ez arra utal, hogy az ágazatban sok kisebb vállalkozás működik, amelyek elsősorban helyi piacokra termelnek és kevésbé igényelnek jelentős technológiai beruházásokat. A középvállalatok és kisvállalatok aránya is figyelemre méltó (11,82% és 28,12%), ami azt mutatja, hogy az ágazat kedvező lehetőségeket kínál a kisebb, de mégis versenyképes cégek számára. Az élelmiszergyártásban így a vállalati méreteloszlás széles spektrumot fed le, különféle piaci szegmenseket és termelési stratégiákat biztosítva.

Húsfeldolgozás és húskészítmények gyártásánál a nagyvállalatok aránya viszonylag alacsony (6,25%), míg a kisebb vállalatok, különösen a mikrovállalatok (41,80%) jelentős

szerepet játszanak. Ez arra utal, hogy a kisebb vállalatok regionális piacokra koncentrálnak, míg a nagyvállalatok belépési korlátokkal és szabályozási kihívásokkal szembesülhetnek.

Halfeldolgozás és -tartósításnál az ágazatban nagyvállalatok és középvállalatok nem jelennek meg a piacon, míg a kis- és mikrovállalatok egyenlő arányban vannak jelen (50%-50%). Az ágazat szezonális és regionális jellegű, ami kedvez a kisebb, rugalmas vállalkozásoknak.

Gyümölcs- és zöldségfeldolgozásnál az ágazatban is a kisebb cégek dominálnak, a nagyvállalatok aránya mindössze 4,51%, míg a mikrovállalatok 45,86%-ot képviselnek. Ezt a szezonális termelés és a relatíve alacsony belépési korlátok magyarázhatják.

Növényi és állati olaj gyártása esetében a nagyvállalatok aránya jelentősen magasabb (33,33%) más ágazatokhoz képest. Ez az ágazat magas tőkeigénnyel és technológiai beruházásokkal jár, amelyek a nagyobb vállalatok számára kedveznek, míg a mikrovállalatok alacsony aránya (26,67%) azt jelzi, hogy a kisebb cégek számára nehéz fenntarthatóan működni ebben a szektorban.

Tejfeldolgozásnál a középvállalatok dominanciája figyelhető meg (18%), míg a nagyvállalatok aránya alacsonyabb (18%). Ez arra utal, hogy a közepes méretű vállalatok rugalmasan tudnak alkalmazkodni a piac igényeihez és a szigorú szabályozási követelményekhez.

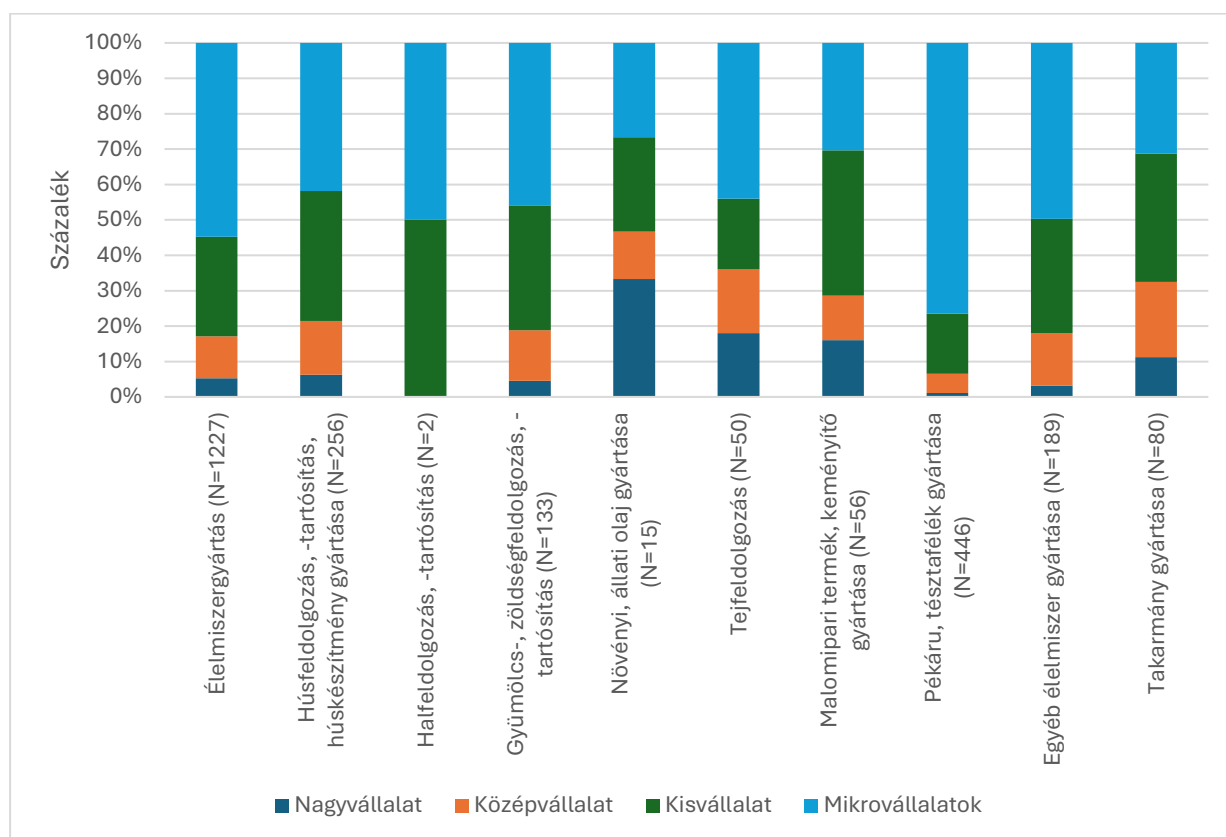
Malomipar és keményítőgyártás esetében a nagyvállalatok aránya 16,07%, míg a középvállalatoké 12,50% és a mikrovállalatok jelentős arányt képviselnek (30,36%). Ez azt jelzi, hogy mind a méretgazdaságosság, mind a kisebb piaci rések kihasználása fontos szerepet játszik ebben az ágazatban.

Pékáru- és tésztafélék gyártásánál a mikrovállalatok dominálnak (76,46%), ami annak köszönhető, hogy a pékáruk esetében nem jellemző az országos ellátás, hanem inkább a regionális piacokra való összpontosítás a kézműves termelés miatt. A nagyvállalatok jelenléte elenyésző (1,12%), ami arra utal, hogy a tészta gyártása jellemző csak a nagyüzemi termelésnek.

Egyéb élelmiszerek gyártásánál kiegyenlítettebb a vállalati méreteloszlás, de a mikrovállalatok még mindig jelentős arányban képviseltetik magukat (49,74%). Ez az ágazat sokszínűsége miatt vonzó lehet a kisebb cégek számára is.

Takarmánygyártásnál a nagyvállalatok aránya viszonylag alacsony (11,25%), míg a középvállalatok (21,25%) és kisvállalatok (36,25%) jelentősebb szerepet játszanak. A mikrovállalatok is jelen vannak (31,25%), ami azt mutatja, hogy az ágazatban a közepes és kisebb vállalkozások egyaránt fontosak. A stabil piaci kereslet és a nagy termelési volumen

iránti igény előnyös a középvállalatok számára, míg a kisebb cégek rugalmasságuk miatt versenyképesek maradhatnak.

13. ábra: Az élelmiszeriparnak és annak ágazataiba tartozó vállalatok besorolása a jogszabálynak megfelelően (%)

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

4.3 A VÁLLALATOK MŰKÖDÉSI TEVÉKENYSÉGÉNEK EREDMÉNYE

A 2022-es év különböző kihívásokkal szembesítette az egyes élelmiszeripari ágazatokat, ami az üzemi eredmények változásaiban és a vállalkozások teljesítményében is tükröződött ezt látjuk a 14. ábrán.

Élelmiszergyártás: Az ágazat vállalatainak 47,35%-a a 0–0,05 milliárd Ft ÜTE osztályközben található, míg csak kis arányban vannak jelen 1 milliárd Ft feletti kategóriákban.

Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása: A vállalatok 41,8%-a a 0–0,05 milliárd Ft kategóriában található, míg kisebb részük 1 milliárd Ft feletti ÜTE osztályközzel rendelkezik.

Halfeldolgozás, -tartósítás: Az ágazat mindkét vállalata kis osztályközű, 50%-uk a <0 mrd Ft és 50%-uk a 0–0,05 milliárd Ft kategóriában található.

Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás: A vállalatok nagy része (45,11%) a 0–0,05 milliárd Ft osztályközi sávban van, és nagyon kevés található 1 milliárd Ft feletti kategóriákban.

Növényi, állati olaj gyártása: A cégek 26,67%-a a 0–0,05 milliárd Ft kategóriában található, és egy jelentős részük az 1–5 milliárd Ft és >5 milliárd Ft kategóriákban van.

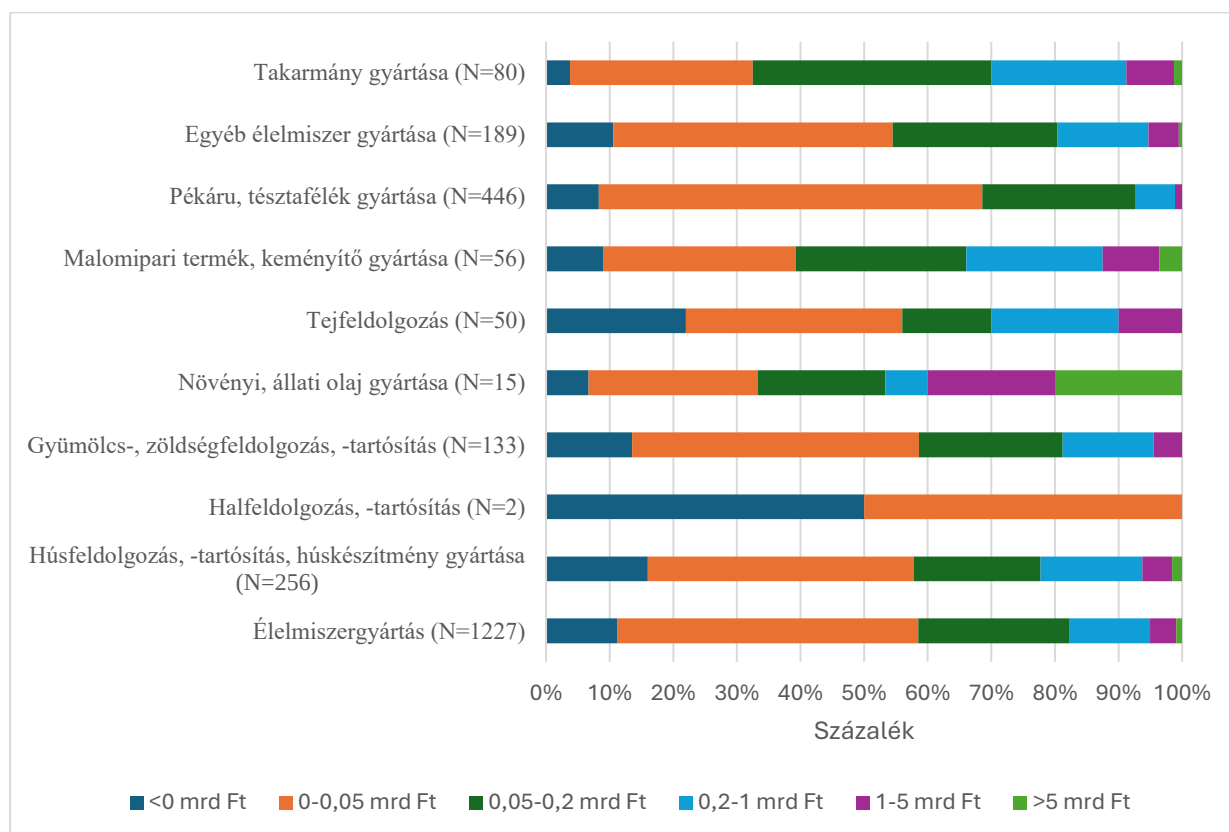
Tejfeldolgozás: A vállalatok legnagyobb része (34%) a 0–0,05 milliárd Ft kategóriába esik, míg kisebb részük 0,2–1 milliárd Ft között van.

Malomipari termék, keményítő gyártása: Az ágazatban a vállalatok 30,36%-a a 0–0,05 milliárd Ft kategóriában található, és néhány vállalat meghaladja az 1 milliárd Ft-ot.

Pékáru, tésztafélék gyártása: A vállalatok nagy többsége (60,31%) a 0–0,05 milliárd Ft kategóriába esik, és csak nagyon kevés cég van jelen az 1 milliárd Ft feletti sávokban.

Egyéb élelmiszer gyártása: A vállalatok 43,92%-a a 0–0,05 milliárd Ft osztályközbe tartozik, de jelen van néhány cég a 0,05–0,2 milliárd Ft és 0,2–1 milliárd Ft osztályközben is.

Takarmány gyártása: A cégek 28,75%-a 0–0,05 milliárd Ft osztályközzel rendelkezik, és szignifikáns részük a 0,05–0,2 milliárd Ft kategóriába tartozik.

14. ábra: A vállalkozások megoszlása az ágazatban és az alágazatokban az üzleti tevékenységek eredményei alapján (%)

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

6. táblázat: Az üzleti tevékenységek eredményének átlagai, mediánjai és szórásai

Megnevezés	Összes ÜTE (mrd forint)	Átlag (millió forint)	Medián (millió forint)	Szórás (millió forint)
Élelmiszergyártás	332	271	33	1 611
Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	71	277	30	1 295
Halfeldolgozás, -tartósítás	-0,2	-117	-117	197
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, - tartósítás	25	189	35	639
Növényi, állati olaj gyártása	71	5 046	236	11 758
Tejfeldolgozás	18	353	36	808
Malomipari termék, keményítő gyártása	39	696	88	2 409
Pékáru, tésztafélék gyártása	34	76	25	234
Egyéb élelmiszer gyártása	44	234	43	756
Takarmány gyártása	31	384	80	919

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

A 6. táblázat szemlélteti nekünk az ágazatra és alágazatokra vonatkozó átlag, medián és szórás adatokat. Az élelmiszergyártás átlagos üzemi eredménye 271 millió Ft volt, azonban a medián ennél sokkal alacsonyabb 33 millió Ft volt, ami azt mutatja, hogy a kisebb vállalatok jellemzően visszafogottabb eredményeket értek el. A magas szórás (1 611 millió Ft) pedig arra utal, hogy néhány nagyvállalat kiemelkedően jól teljesített, míg a kisebb vállalatokat erősen érintették a költségnövekedések, ami jelentős eltéréseket eredményezett az ágazaton belül.

A húsfeldolgozás, -tartósítás alágazatban hasonló jelenség figyelhető meg, mint az ágazatba: az átlagos üzemi eredmény 277 millió Ft. Medián lényegesen alacsonyabb 30 millió Ft volt. Ez is mutatja, hogy a nagyobb vállalatok jobban tudtak alkalmazkodni a 2022-es év kihívásaihoz, míg a kisebbek nehezebben tudták kezelni a megnövekedett alapanyag- és energiaköltségeket. A szórás itt is jelentős (1 295 millió Ft), ami a vállalatok közötti pénzügyi teljesítménybeli különbségeket tükrözi.

A halfeldolgozás szektora volt az egyik legnehezebb helyzetben: az átlagos üzemi eredmény negatív (-117 millió Ft) és a medián értéke is azonos értékkel bírt. A szórás (197 millió Ft) viszonylag kicsi, ami azt mutatja, hogy az ágazat vállalatainak többsége egyenletesen gyenge teljesítményt mutatott. A kereslet csökkenése, az ellátási láncok problémái és a halászati kvóták mind hozzájárultak ehhez a nehéz helyzethez.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás alágazatban az átlagos eredmény 189 millió Ft, míg a medián (35 millió Ft) jóval alacsonyabb. A szórás (639 millió Ft) azt jelzi, hogy jelentős különbségek voltak a vállalatok teljesítménye között.

A növényi és állati olaj gyártása kiemelkedő volt 2022-ben, az átlagos eredmény 5 046 millió Ft, ami messze felülmúlja a többi ágazatot. Ugyanakkor a medián (236 millió Ft) lényegesen alacsonyabb, ami arra utal, hogy néhány nagyvállalat dominálta a piacot. A rendkívül magas szórás (11 758 millió Ft) is mutatja, hogy hatalmas különbségek voltak a vállalatok pénzügyi teljesítményében, mivel a kisebb szereplők nem tudták úgy kihasználni a globális olajárak növekedését, mint a nagyvállalatok.

A tejfeldolgozás ágazat átlagos üzemi eredménye 353 millió Ft, míg a medián mindössze 36 millió Ft volt, ami szintén eltérést jelez a különböző méretű cégek között. A nagyobb cégek jobban tudták kezelni a költségnövekedést, míg a kisebb vállalatokat súlyosabban érintették az energiaköltségek és az alapanyagárak növekedése. A szórás (808 millió Ft) is bizonyítja, hogy az ágazatban nagy teljesítménybeli különbségek voltak tapasztalhatóak.

A malomipari termékek és keményítő gyártása alágazatban az átlagos üzemi eredmény 696 millió Ft, míg a medián 88 millió Ft volt. Ez arra utal, hogy a nagyobb vállalatok kiemelkedő eredményeket értek el, míg a kisebb cégek teljesítménye visszafogottabb volt. A szórás 2 409 millió Ft volt.

A pékáru és tésztafélék gyártása alágazatban az átlagos üzemi eredmény 76 millió Ft, a medián pedig 25 millió Ft volt, ami azt mutatja, hogy ez az ágazat jellemzően kisebb vállalatokat tömörít, amelyek kevesebb profitot értek el. A szórás viszonylag alacsony (234 millió Ft), ami arra utal, hogy a vállalatok teljesítménye viszonylag egységesen alakul, de az eredmények mérsékeltek maradtak az alapanyagárak és az energiaköltségek emelkedése miatt.

Az egyéb élelmiszer gyártása alágazat átlagos üzemi eredménye 234 millió Ft, míg a medián 43 millió Ft. Ez arra utal, hogy az ágazaton belül is nagy különbségek vannak a vállalatok méretében és teljesítményében. A szórás (756 millió Ft) szintén mutatja, hogy a vállalatok eltérőek egymástól.

A takarmánygyártás alágazatban az átlagos üzemi eredmény 384 millió Ft volt, míg a medián ennél alacsonyabb, 80 millió Ft. Az alágazaton belüli különbségeket a szórás (919 millió Ft) mutatja, ami arra utal, hogy a nagyobb vállalatok kiemelkedő eredményeket értek el, míg a kisebb cégeket jobban sújtotta az alapanyagárak növekedése, különösen a gabonafélék és takarmányok drágulása.

4.4 AZ ÉLELMISZERIPAR ÉS ANNAK ALÁGAZATAINAK A JÖVEDELMEZŐSÉGI HELYZETEI

4.4.1 Az élelmiszeripar és annak alágazatainak árbevétel arányos jövedelmezősége

Ahogy a 15. ábra szemlélteti az élelmiszergyártás területén a cégek 11,07%-a volt veszteséges ($\leq 0\%$), míg a legnagyobb arányban (42,87%) a 0-5%-os kategóriában teljesítettek. A közepes, 5-10%-os ROA-t 20,41%-uk érte el, míg a cégek kisebb része, 2,79%, 30%-nál nagyobb megtérülést mutatott.

A húsfeldolgozásban a vállalatok 14,68%-a veszteséges volt és a legnagyobb arány (45,24%) a 0-5%-os sávban található. A 5-10%-os megtérülést 20,63%-uk érte el, míg csak 1,98%-uk tudott 30%-nál nagyobb ROS-t produkálni.

A halfeldolgozás szektorban 50% a veszteséges és 50%-uk alacsony teljesítményt mutató cégek aránya és nincsenek 5%-nál nagyobb megtérülést elérő vállalatok.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozásban a vállalatok 12,78%-a veszteséges, míg 42,86%-uk a 0-5%-os ROS-t érte el. A 10-20%-os sávban a vállalatok 19,55%-a teljesített, míg csak 3,01% érte el a 30%-nál nagyobb megtérülést.

A növényi és állati olaj gyártásban a cégek 0%-a volt veszteséges, a legtöbben (42,86%) 5-10%-os ROS-t mutattak. A szektorban nincs 30%-nál nagyobb megtérülést elérő vállalat.

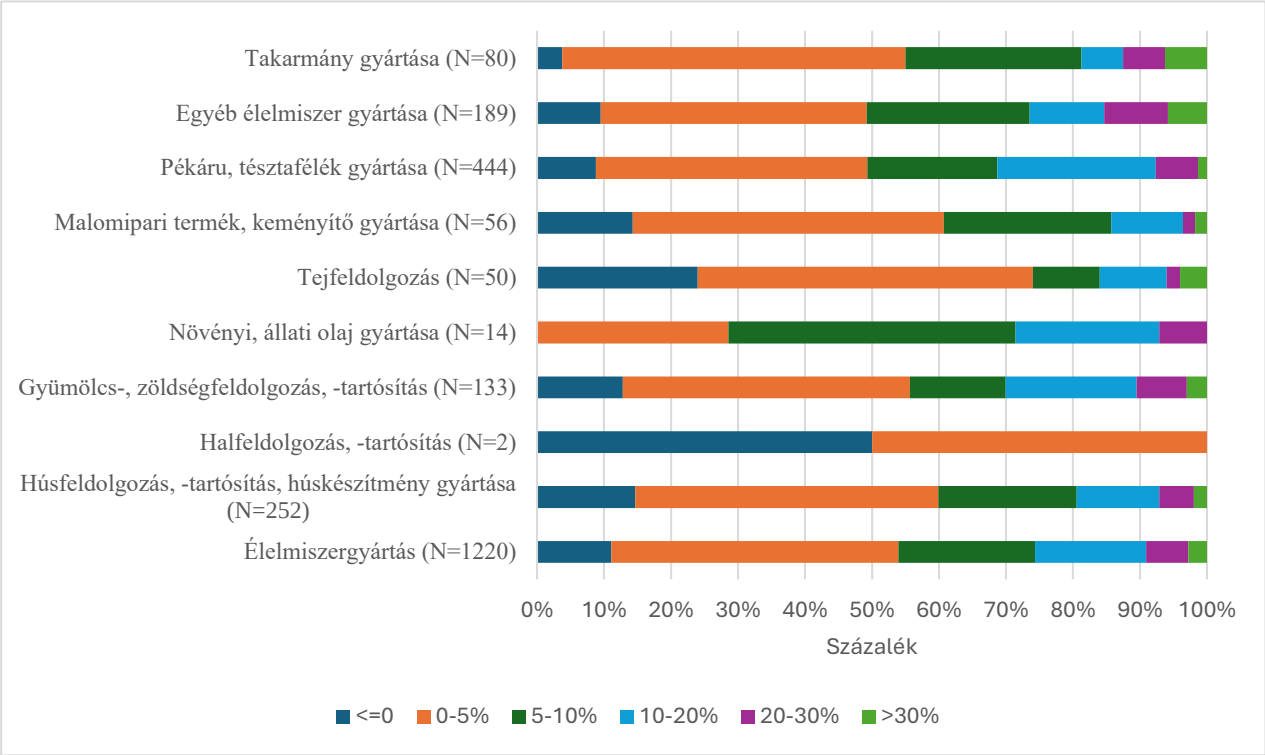
A tejfeldolgozásban 24%-uk volt veszteséges és a legnagyobb arányban (50%) a 0-5%-os sávban teljesítettek. Kiemelkedően magas ROS-t (30%-nál nagyobb) mindössze 4% ért el.

A malomipari termékek és keményítőgyártás szektorban 14,29% volt veszteséges, a legtöbb cég (46,43%) a 0-5%-os sávban teljesített, míg csak 1,79%-uk ért el 30%-nál magasabb ROS-t.

A pékáru és tésztafélék gyártásában a vállalatok 8,78%-a volt veszteséges, míg a legnagyobb csoport (40,54%) a 0-5%-os kategóriában található. Csak 1,35%-uk érte el a 30%-nál nagyobb ROS-t.

Az egyéb élelmiszeripari termékek gyártásában a vállalatok 9,52%-a veszteséges volt és a 0-5%-os sávban a vállalatok 39,68%-a található. A kiemelkedően teljesítők ($>30\%$ -os ROS) aránya 5,82%.

A takarmánygyártásban 3,75%-uk volt veszteséges, a legnagyobb csoport (51,25%) a 0-5%-os ROS sávban található, míg 6,25%-uk érte el a 30%-nál nagyobb megtérülést.

15. ábra: Az élelmiszeriparban és annak ágazataiban található vállalatok megoszlása az árbevétel arányos jövedelmezőség szerint (%)

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

7. táblázat: Az élelmiszeripar és annak ágazatainak árbevétel arányos jövedelmezőségének az átlagai, mediánjai és szórásai

Megnevezés	Átlag (%)	Medián (%)	Szórás (%)
Élelmiszergyártás	5,49	4,12	35,48
Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	4,00	2,76	17,85
Halfeldolgozás, -tartósítás	-17,69	-17,69	27,15
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	7,87	4,40	14,81
Növényi, állati olaj gyártása	7,71	7,73	4,85
Tejfeldolgozás	-0,17	1,92	20,94
Malomipari termék, keményítő gyártása	-0,74	4,17	41,10
Pékáru, tésztafélék gyártása	7,16	5,19	49,27
Egyéb élelmiszer gyártása	5,39	5,11	33,42
Takarmány gyártása	7,41	3,79	10,83

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

7. táblázatban megfigyelhető az élelmiszergyártás ágazatában az átlagos ROS mutató 5,49%, ami viszonylag stabil jövedelmezőséget tükröz. A medián értéke 4,12%, ami közel áll az átlaghoz, így az adatok eloszlása kiegyensúlyozottnak mondható. Ugyanakkor a viszonylag magas 35,48%-os szórás arra utal, hogy az ágazatban jelentős eltérések vannak a vállalatok teljesítménye között, ami nagy kockázatot jelezhet.

A húsfeldolgozásban az átlagos ROS mutató 4%, ami szerény jövedelmezőséget mutat. A medián 2,76% jelezve, hogy a vállalatok többsége alacsonyabb jövedelmezőséget produkál. A szórás 17,85%, ami közepes ingadozást mutat a vállalatok teljesítményében.

A halfeldolgozás és -tartósítás szektorban az átlagos ROS és medián -17,69%, ami veszteséges iparágra utal. A szórás 27,15%, ami nagyobb különbségeket mutat a vállalatok veszteségeiben.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás szektorban az átlagos ROS 7,87%, ami viszonylag jó jövedelmezőséget mutat. A medián 4,4%, ami alacsonyabb viszont még mindig pozitív. A szórás 14,81%, ami arra utal, hogy a vállalatok teljesítménye viszonylag egyenletes.

A növényi és állati olaj gyártásban az átlagos ROS 7,71%, míg a medián 7,73%, ami stabil és kiegyensúlyozott jövedelmezőséget mutat. A szórás alacsony, 4,85% jelezve, hogy a vállalatok között kicsi az eltérés.

A tejfeldolgozás szektorban az átlagos ROS gyakorlatilag nulla, -0,17%, ami stagnáló jövedelmezőséget mutat. A medián 1,92%, ami arra utal, hogy vannak nyereséges vállalatok is. A szórás viszonylag magas 20,94%, ami nagy eltérésekre utal a vállalatok teljesítményében.

A malomipari termékek és keményítő gyártásában az átlagos ROS -0,74%, ami veszteséget jelez. A medián viszont 4,17%, ami arra utal, hogy a legtöbb vállalat nyereséges azonban néhány veszteséges vállalat lehúzza az átlagot. A szórás 41,10%, ami jelentős ingadozást jelez az ágazaton belül.

A pékáru és tésztafélék gyártásában az átlagos ROS 7,16%, ami viszonylag magas jövedelmezőséget mutat. A medián 5,19%, ami szintén stabil eredményt jelez, de a szórás rendkívül magas 49,27%, ami jelentős eltérésekre utal a vállalatok között.

Az egyéb élelmiszergyártásban az átlagos ROS 5,39%, a medián pedig 5,11%, ami stabil jövedelmezőséget mutat. A szórás viszont 33,42%, ami arra utal, hogy a vállalatok között jelentős teljesítménybeli különbségek vannak.

A takarmánygyártás szektorban az átlagos ROS 7,41%. A medián viszont 3,79%, ami azt jelzi, hogy néhány kiemelkedően nyereséges vállalat húzza fel az átlagot. A szórás viszonylag alacsony 10,83%, ami kiegyensúlyozott teljesítményt mutat a szektoron belül.

4.4.2 Eszközmegtérülési jövedelmezőség az élelmiszeriparban és annak alágazataiban

16. ábra segítségével láthatjuk az élelmiszeriparban a vállalatok 11,74%-a működött veszteségesen ($\leq 0\%$), míg a legnagyobb részükénél (30,89%) a ROA 0-5% közé esett. A vállalatok 19,07%-a közepes 10-20%-os megtérülést ért el. Kiemelkedően magas 30%-nál nagyobb ROA-t a vállalatok 10,76%-a tudott elérni.

A húsfeldolgozás szektorában a vállalatok 16,41%-a működött veszteségesen, míg a legnagyobb arányban (32,03%) a cégek a 0-5%-os ROA tartományban teljesítettek. A vállalatok 20,70%-a közepes, 10-20%-os megtérülést ért el és mindössze 9,77%-uk tudott 30%-nál nagyobb ROA-t produkálni.

A halfeldolgozás szektorban a vállalatok 50%-a volt veszteséges vagy 0-5%-os megtérülést ért el. Érdekes kiemelni, hogy ebben az iparágban egyetlen vállalat sem ért el 5%-nál magasabb ROA-t.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozásban a vállalatok 12,78%-a volt veszteséges és 37,59%-uk alacsony megtérüléssel működött (0-5%). A vállalatok 21,80%-a közepes 5-10%-os ROA-t ért el, míg csak 5,26%-uk tudott a 20-30% és a 30%-nál nagyobb megtérülést elérni.

A növényi és állati olaj gyártásban a vállalatok 6,67%-a volt veszteséges, 13,33% pedig a 0-5%-os sávban teljesített. A legnagyobb csoport (33,33%) a 10-20%-os megtérülést érte el, míg a vállalatok 13,33%-a kiemelkedő 30%-nál nagyobb ROA-val rendelkezett.

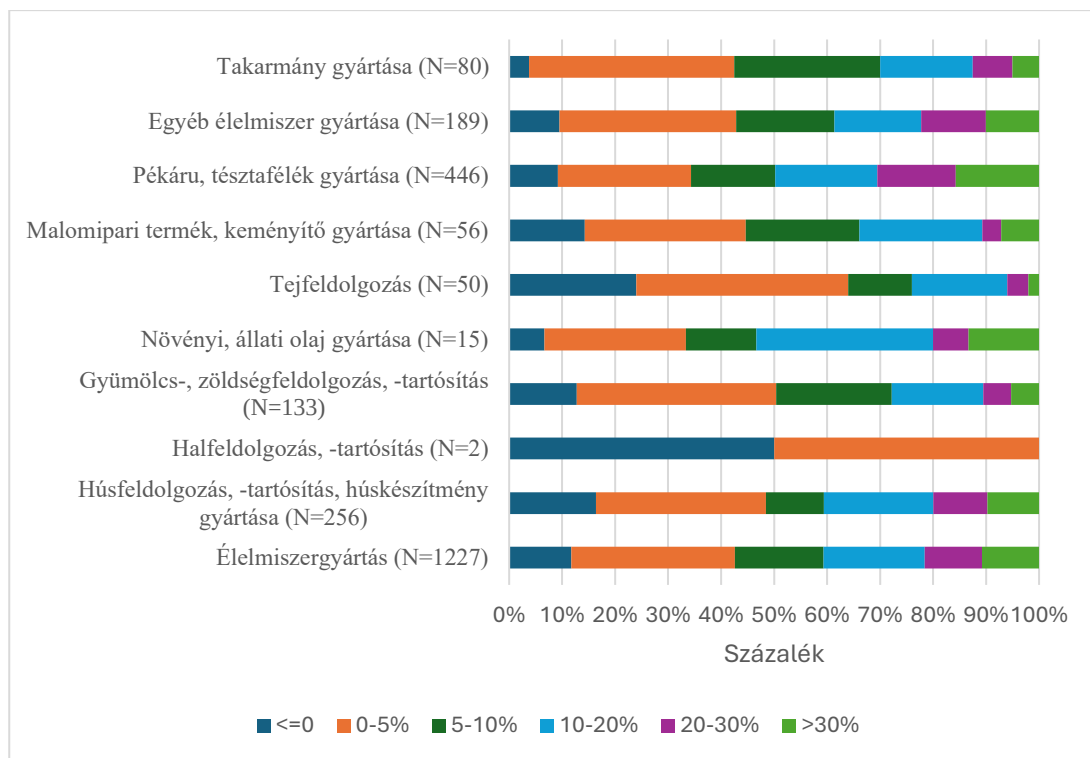
A tejfeldolgozás szektorában a cégek 24%-a volt veszteséges, míg a legnagyobb arányban (40%) a 0-5%-os megtérülést érték el. A szektorban kevesen érték el nagyobb megtérülést, mindössze 2%-uk ért el $>30\%$ -os ROA-t.

A malomipari termékek és keményítőgyártás esetében a vállalatok 7,14%-a volt veszteséges, 15,18%-uk pedig alacsony, 0-5%-os ROA-t mutatott. A közepes megtérülést a cégek 11,61%-a érte el és csak 3,57%-uk tudott kiemelkedő, $>30\%$ -os ROA-val büszkélkedni.

A pékáru és tésztafélék gyártása szektorban a vállalatok 14,29%-a veszteséges volt és a legnagyobb csoport (30,36%) a 0-5%-os ROA-t érte el. A vállalatok 15,70%-a ért el kiemelkedő $>30\%$ -os megtérülést, ami magasabb arány a többi szektorhoz képest.

Az egyéb élelmiszeripari termékek gyártásában a vállalatok 9,52%-a veszteséges volt és a legnagyobb csoport (33,33%) a 0-5%-os sávban teljesített. A cégek közül 10,05% ért el $>30\%$ -os megtérülést.

A takarmánygyártás szektorában a cégek 3,75%-a volt veszteséges és a legnagyobb arányban (38,75%) a 0-5%-os ROA-t érték el. A vállalatok 5%-a tudott kiemelkedő, 30%-nál nagyobb megtérülést produkálni.

16. ábra: Az élelmiszeripar és annak az alágazataiban szereplő vállalatok megoszlása eszközmegtérülés szerint (%)

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

8. táblázat: Az élelmiszeripar és annak alágazatainak eszközmegtérülési jövedelmezőségének az átlagai, mediánjai és szórásai

Megnevezés	Átlag (%)	Medián (%)	Szórás (%)
Élelmiszergyártás	8,90	6,92	58,89
Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	8,31	5,85	22,81
Halfeldolgozás, -tartósítás	-8,12	-8,12	14,23
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	7,44	4,78	14,19
Növényi, állati olaj gyártása	11,83	10,75	11,08
Tejfeldolgozás	2,11	3,22	13,98
Malomipari termék, keményítő gyártása	-23,47	5,78	237,27
Pékáru, tésztafélék gyártása	13,78	9,93	43,22
Egyéb élelmiszer gyártása	10,38	6,23	19,53
Takarmány gyártása	9,23	6,64	10,51

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

8. táblázat szemlélteti az élelmiszergyártás szektorban az átlagos ROA 8,90%, míg a medián 6,92%, ami azt mutatja, hogy a vállalatok többsége mérsékelt megtérülést ért el. A szórás viszont 58,89%, ami nagy eltérést jelez a cégek teljesítménye között.

A húsfeldolgozásban az átlagos ROA 8,31%, a medián pedig 5,85%, ami azt jelzi, hogy a szektor vállalatai viszonylag szerény eredményeket értek el. A szórás 22,81%, ami közepesen tér el a vállalatok között.

A halfeldolgozás területén az átlagos ROA -8,12% és ugyanilyen a medián is, ami azt mutatja, hogy ez a szektor összességében veszteséges volt. A szórás 14,23%, ami azt jelzi, hogy a veszteségek mértéke nem mutat nagy szórást.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozásban az átlagos ROA 7,44%, a medián pedig 4,78%, ami azt mutatja, hogy a szektor mérsékelt megtérülést ért el. A szórás 14,19%, ami kisebb eltérést jelez a vállalatok teljesítménye között.

A növényi és állati olaj gyártásában az átlagos ROA 11,83%, a medián pedig 10,75%, ami stabil és viszonylag jó eredményt mutat. A szórás 11,08%, ami viszonylag alacsony jelezve, hogy a teljesítménybeli különbségek nem jelentősek.

A tejfeldolgozás szektorában az átlagos ROA 2,11%, a medián 3,22%, ami nagyon alacsony megtérülést jelez. A szórás 13,98% mely közepes mértékű különbséget mutat a cégek között.

A malomipari termékek és keményítőgyártás esetében az átlagos ROA -23,47%, míg a medián pozitív 5,78%, ami nagy különbséget jelez, melyet bizonyít a szórás 237,27% értéke is.

A pékáru és tésztafélék gyártásában az átlagos ROA 13,78%, a medián 9,93%, ami azt jelzi, hogy a szektor viszonylag jól teljesített. A szórás 43,22%, ami jelentősen tér el a vállalatok között.

Az egyéb élelmiszeripari termékek gyártásában az átlagos ROA 10,38%, a medián 6,23%, ami azt mutatja, hogy a vállalatok többsége szerény nyereséget ért el. A szórás 19,53%, ami közepes eltérésekre világít rá a teljesítményben.

A takarmánygyártás szektorában az átlagos ROA 9,23%, a medián 6,64%, ami stabil megtérülést jelez. A szórás 10,51%, ami kicsi eltérést fedez fel a vállalatok között.

4.4.3 Tőkearányos jövedelmezőség az élelmiszeriparban és annak alágazataiban

A 17. ábra mutatja, hogy az élelmiszergyártás területén a vállalatok 9,54%-a negatív vagy nulla ROE-t ért el, ami azt jelzi, hogy ezek a cégek nem voltak képesek nyereséget termelni vagy veszteséget szenvedtek el. Azon cégek aránya, amelyek 0-5% közötti megtérülést értek el 31,56%, ami a legnagyobb csoport. Ez a szektor jelentős részénél alacsony profitabilitást jelez.

A 5-10%-os megtérülési sávban a cégek 17,13%-a található, ami közepes teljesítménynek tekinthető, míg a 10-20%-os kategóriában 19,49%-uk szerepel, ami már jobb eredményt jelez. Mindössze 11,05% tudott 30%-nál nagyobb megtérülést elérni, ami kiemelkedő teljesítményre utal. A gazdasági nehézségek, mint az infláció és az energiaköltségek növekedése, megnehezítették a vállalatok számára a magasabb profit elérését.

A húsfeldolgozás, tartósítás és húskészítménygyártás szektorában a vállalatok 13,71%-a volt veszteséges vagy nulla megtérüléssel ($\leq 0\%$) dolgozott. A vállalatok 14,11%-a alacsony, 0-5%-os ROE-t ért el, míg a közepes teljesítményűek aránya (5-10% ROE) 12,90%. A 10-20%-os kategóriában 17,74% található, de a legnagyobb csoport a $>30\%$ -os ROE-t elérő vállalatoké, amely az összes vállalatok arányának 29,03%-át teszi ki. Ez azt jelzi, hogy ebben az iparágban jelentős számban találhatók olyan vállalatok, amelyek kiemelkedő profitabilitást értek el, valószínűleg azért, hogy hatékonyan alkalmazkodtak a növekvő költségekhez és piaci kihívásokhoz.

A halfeldolgozás és -tartósítás területén a vállalatok 50%-a veszteséges vagy nulla megtérüléssel dolgozott, míg a másik 50% a 5-10%-os sávban található, ami a cégek teljesítményének szórását mutatja.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás terén a vállalatok 12,21%-a volt veszteséges, míg 10,69%-uk alacsony, 0-5%-os megtérülést ért el. A közepes teljesítményű cégek (5-10% ROE) aránya 13,74%, míg a 10-20%-os kategóriában 22,14%-uk található, ami a szektor stabilitására utal. A 20-30%-os sávban a vállalatok 12,98%-a szerepel, míg a $>30\%$ -os megtérülést 17,56%-uk tudta elérni, ami arra utal, hogy a szektorban van hely a kiemelkedő teljesítményre azonban a gazdasági környezet megnehezítette a nagyobb profitabilitást.

A növényi és állati olaj gyártása különösen érdekes: mindössze 6,67%-uk volt veszteséges, miközben a vállalatok 53,33%-a ért el kiemelkedő, 30%-nál magasabb ROE-t. Ez az arány jelentősen meghaladja a többi szektorét, ami azt mutatja, hogy a globális olajárak emelkedése kedvezett ennek az ágazatnak, mivel az árnövekedést képesek voltak profitként realizálni.

A 0-5%-os kategóriában 20%, a 10-20%-os sávban pedig 13,33%-uk található, ami azt jelzi, hogy a szektorban széles skálán mozgott a profitabilitás.

A tejfeldolgozó szektorban a vállalatok 19,57%-a nem tudott pozitív megtérülést elérni, ami viszonylag magas arány. A 0-5%-os kategóriában 15,22%-uk, az 5-10%-os sávban 10,87%-uk, míg a 10-20%-os tartományban 21,74%-uk található. A 20-30%-os ROE-t a vállalatok 10,87%-a érte el, míg a $>30\%$ -os sávban szintén 21,74%-uk szerepelt, ami kiegyensúlyozott

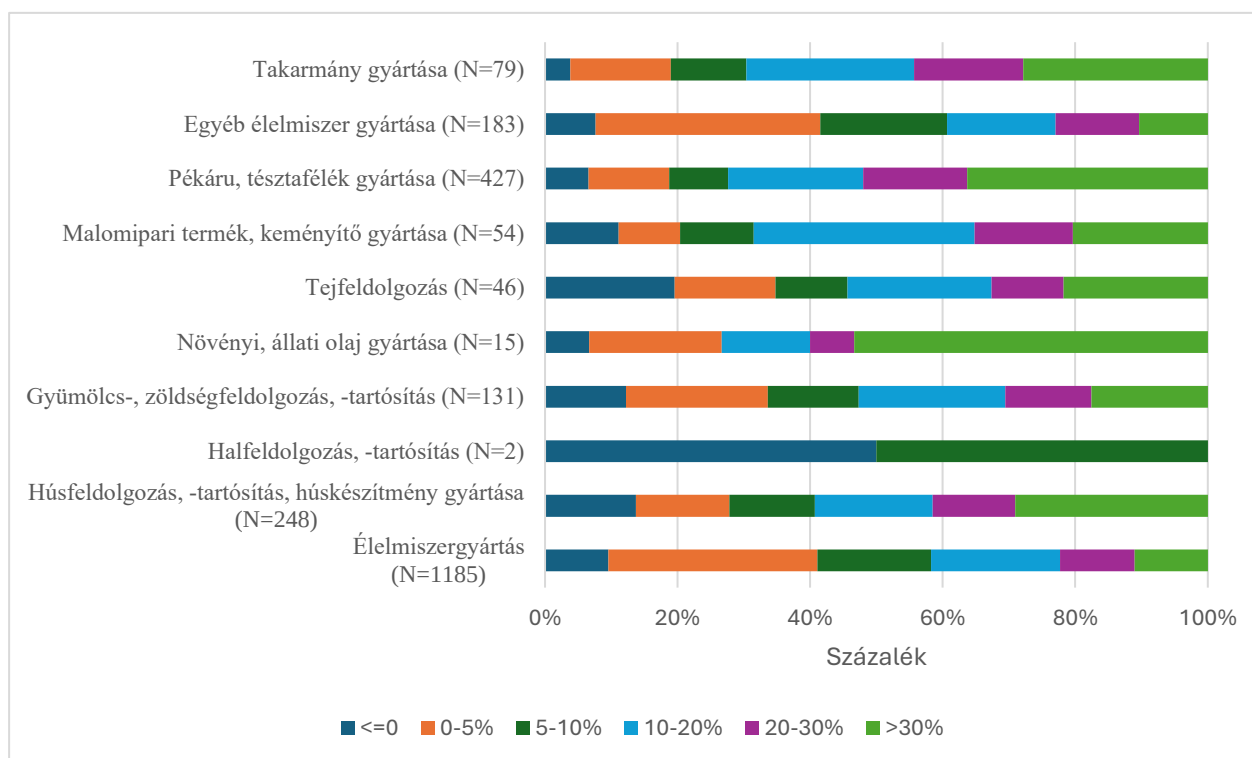
teljesítményt mutat, de a magas infláció és a költségek emelkedése komoly nyomást gyakorolt a szektorra.

A malomipari termékek és keményítő gyártásában a vállalatok 11,11%-a veszteséges vagy nulla ROE-t produkált. A legnagyobb csoport (33,33%) a 10-20%-os tartományban helyezkedik el, ami azt mutatja, hogy az iparág képes volt stabil, közepes megtérülést elérni. A 20-30%-os kategóriában 10,87%-uk található, míg a >30%-os sávban 20,37%-uk, ami szintén arra utal, hogy néhány vállalat kiemelkedően jól teljesített a piaci kihívások ellenére.

A pékáru és tésztafélék gyártásában a vállalatok 6,56%-a nem tudott pozitív ROE-t elérni, míg 12,18%-uk a 0-5%-os sávban szerepelt. A közepes teljesítményű vállalatok (5-10% ROE) aránya 8,90%, míg a legnagyobb csoport a 10-20%-os kategóriában található 20,37%-kal. A kiemelkedő teljesítményt nyújtó vállalatok (30%-nál nagyobb ROE) aránya viszont 36,30%, ami azt mutatja, hogy az ágazat egyes szereplői jelentős növekedést tudtak elérni a nehéz gazdasági környezet ellenére is.

Az egyéb élelmiszeripari termékek gyártása terén a vállalatok 7,65%-a veszteséges, míg a legnagyobb csoport 33,88% a 0-5%-os kategóriában található, ami az iparágban jelentős alacsony profitabilitást jelez. A 5-10%-os ROE-val rendelkező vállalatok aránya 19,13%, míg a 10-20%-os sávban 16,39%-uk található. A kiemelkedően teljesítő cégek (>30%) aránya mindössze 10,38%, ami arra utal, hogy ebben a szektorban a verseny és a gazdasági környezet nagyobb nyomást gyakorolt a profitabilitásra.

A takarmánygyártásban a vállalatok mindössze 3,80%-a volt veszteséges, ami alacsony arány. A 0-5%-os ROE-t 15,19%, míg az 5-10%-os sávot 11,39% érte el. A legnagyobb arányban, 27,85%, a >30%-os kategóriába tartozó vállalatok vannak, ami kiemelkedő teljesítményt jelez, mutatva, hogy a szektor sok szereplője sikeresen kezelte a gazdasági nehézségeket.

17. ábra: Az élelmiszeriparban és annak alágazataiban szereplő vállalatok megoszlása tőkeconcentráció alapján (%)

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

9. táblázat: Az élelmiszeripar és annak alágazatainak tőkeconcentrációs mutatóinak az átlagai, mediánjai és szórásai

Megnevezés	Átlag (%)	Medián (%)	Szórás (%)
Élelmiszergyártás	11,85	7,20	27,44
Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	16,20	15,06	71,65
Halfeldolgozás, -tartósítás	-21,55	-21,55	42,26
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	10,72	11,44	52,98
Növényi, állati olaj gyártása	31,25	34,65	24,20
Tejfeldolgozás	-6,17	11,58	106,81
Malomipari termék, keményítő gyártása	19,90	14,29	22,49
Pékáru, tésztafélék gyártása	27,62	21,62	248,14
Egyéb élelmiszer gyártása	11,54	6,65	16,01
Takarmány gyártása	20,75	17,72	24,84

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

A 9. táblázat bemutatja nekünk az élelmiszergyártás esetében az átlagos ROE 11,85%, míg a medián 7,20%. Ez arra utal, hogy a vállalatok nagy százaléka mérsékelt nyereséget ért el. A szórás 27,44%, ami azt jelzi, hogy van némi különbség a cégek teljesítménye között.

A húsfeldolgozásban az átlagos ROE 16,20%, a medián 15,06%, ami azt sugallja, hogy a vállalatok többsége hasonló teljesítményt mutatott. Ugyanakkor a szórás 71,65%, ami nagy eltérésekre utal a szektor különböző szereplői között.

A halfeldolgozásban mind az átlag, mind a medián ROE -21,55%, ami egységesen veszteséges iparágra utal. A szórás 42,26%, ami azt mutatja, hogy a veszteségek mértéke eltérő a vállalatok között.

A gyümölcs- és zöldségfeldolgozásnál az átlagos ROE 10,72%, a medián pedig 11,44%, ami viszonylag egységes teljesítményt mutat számunkra. A szórás 52,98% arra utal, hogy a vállalatok eredményei között jelentős különbségek akadnak.

A növényi és állati olaj gyártásában az átlagos ROE 31,25%, a medián 34,65%, ami jelzi, hogy ez a szektor rendkívül jól teljesített az adott évben. A szórás viszonylag alacsony, 12,10%, tehát a cégek eredményei között nincsenek nagy eltérések.

A tejfeldolgozásban az átlagos ROE -6,17%, azonban a medián 11,58%, ami arra utal, hogy bár sok cég veszteséges volt azonban a vállalatok fele pozitív eredményeket volt képes produkálni. A szórás 106,81%, ami jelentős ingadozásokat mutat a cégek teljesítményében.

A malomipari termékek és keményítőgyártásban az átlagos ROE 19,90%, a medián pedig 14,29%. A szórás 22,49%, ami mérsékelt különbségeket mutat a vállalatok között, így a szektor viszonylag stabil eredményeket ért el.

A pékáru és tésztafélék gyártásában az átlagos ROE 27,62%, a medián 21,62%. A szórás rendkívül magas 248,14%, ami arra utal, hogy egyes vállalatok kiugróan jól, mások pedig lényegesen rosszabbul teljesítettek.

Az egyéb élelmiszeripari termékek gyártásában az átlagos ROE 11,54%, a medián pedig 6,65%. A szórás 16,01%, ami kis mértékű eltérést rajzol ki a vállalatok teljesítménye között.

A takarmánygyártásban az átlagos ROE 20,75%, a medián 17,72%. A szórás 24,84%, ami arra utal, hogy a cégek hasonló eredményeket értek el és a teljesítménybeli különbségek mérsékelték voltak.

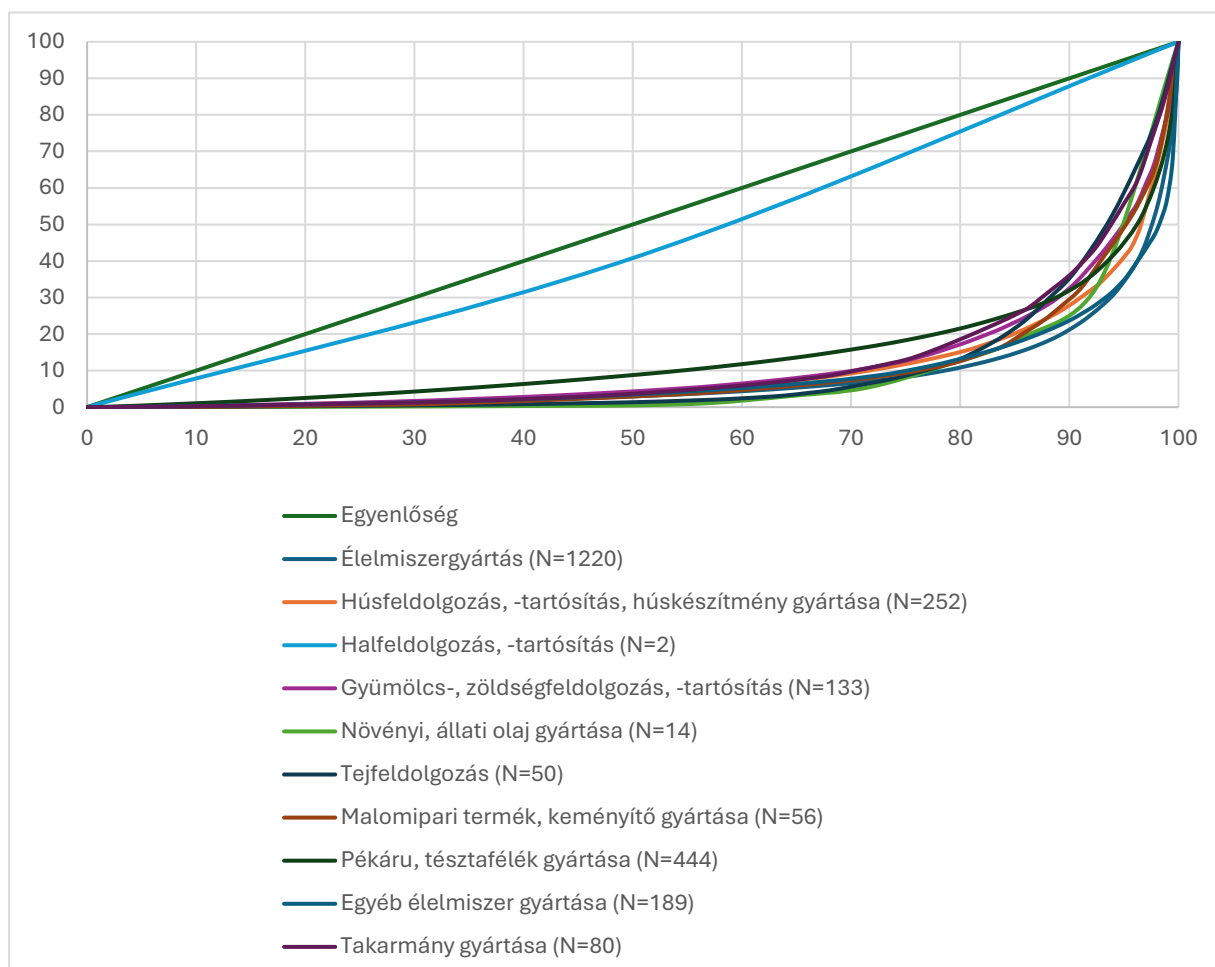
4.5 AZ ÉLELMISZERIPAR ÉS ANNAK ALÁGAZATAINAK PIACI KONCENTRÁCIÓJA

A 18. ábrán látható Lorenz görbe és a 10. táblázat segítségével bemutatja az élelmiszergyártás az ipar egyik legnagyobb és legösszetettebb ágazata, amely számos különböző termelési területet foglal magában. A Gini-index, amely a piaci koncentrációt méri 0,84-es értéket mutat az élelmiszergyártás egészére nézve, ami rendkívül magas koncentrációra utal. Ez azt jelenti, hogy az ágazatot néhány nagy szereplő uralja, miközben a kisebb vállalatok kevesebb piaci részesedéssel bírnak.

Az alágazatok közül a húsfeldolgozás, tartósítás és húskészítmények gyártása (0,80), a növényi és állati olaj gyártása (0,81), valamint az egyéb élelmiszerek gyártása (0,83) mind magas koncentrációval rendelkeznek. Ezekben az iparágakban a piacot néhány nagy cég dominálja, ami korlátozza a kisebb szereplők piaci részesedését. Hasonlóan magas koncentráció figyelhető meg a tejfeldolgozásban (0,79) és a malomipari termékek, keményítőgyártás ágazatában (0,80), ahol a versenyt szintén a nagyvállalatok uralják.

Az olyan ágazatokban, mint a pékáru és tésztafélék gyártása (0,72) és a takarmánygyártás (0,76), bár valamivel alacsonyabb a koncentráció, még mindig jellemző, hogy a nagyobb szereplők dominálnak. A gyümölcs- és zöldségfeldolgozás (0,77) szintén hasonló tendenciát mutat, ahol néhány jelentős vállalat irányítja a piacot.

Egy kivételként a halfeldolgozás és -tartósítás ágazata (0,09) sokkal kiegyensúlyozottabb versenyhelyzetet mutat. Az alacsony Gini-index arra utal, hogy ebben az iparágban több kisebb szereplő van jelen és a piaci részesedés sokkal egyenletesebben oszlik meg közöttük.

18. ábra: A magyar élelmiszeripar és annak alágazatainak Lorenz-görbéje

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

10. táblázat: A magyar élelmiszeripar és annak alágazatainak koncentrációját kifejező Gini-indexek

Ágazat/alágazat	Gini-index
Élelmiszergyártás	0,84
Húsfeldolgozás, -tartósítás, húskészítmény gyártása	0,80
Halfeldolgozás, -tartósítás	0,09
Gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	0,77
Növényi, állati olaj gyártása	0,81
Tejfeldolgozás	0,79
Malomipari termék, keményítő gyártása	0,80
Pékáru, tésztafélék gyártása	0,72
Egyéb élelmiszer gyártása	0,83
Takarmány gyártása	0,76

Forrás: Saját szerkesztés az (EMIS, 2024) adatok alapján

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Hogyan alakul a magyar élelmiszeripar és annak ágazatainak struktúrája a piaci szereplők mérete szempontjából?

Az élelmiszeripar ágazatban nézzük külön-külön elsőnek az árbevételt és mérlegfőösszeget. Láthatjuk, hogy minimálisak a különbségek, vagyis mindkét esetben a KKV-k vannak domináns szerepben és csak kevés nagyvállalat van. A különböző statisztikai mutatók pedig arra világítanak rá, hogy a nagyvállalatok uralják a piacot, mivel felhúzzák az átlagot. Ha pedig a jogszabály szerint nézzünk hasonló eredményt kapunk. A jogszabály szerint a növényi és állati olaj ágazatban van a legtöbb nagyvállalat ezzel szemben pedig a legtöbb KKV a pékáru- és tésztafélék ágazatban vannak ez feltehetően a több helyi kézműves pékségek miatt alakult így.

A javaslatok a KKV-k versenyképességének növelésére összpontosítanak az innováció, a szabályozási átláthatóság, a képzési lehetőségek és a logisztikai együttműködés, a termékdiverzifikáció, a piacra jutás kiterjesztése és a fenntarthatósági programokhoz való hozzáférés biztosítása révén a kisebb szereplők számára.

Hogyan alakulnak a magyar élelmiszeripar és annak ágazatainak jövedelmi viszonyai átlagosan és a különböző vállalati méretekben?

A vizsgált időszakban a vállalatok 88,93%-a volt képes jövedelmezően termelni és csak 11,07%-a volt veszteséges az árbevétel-arányos jövedelmezőség alapján. Vagyis nem volt képes minden vállalat alkalmazkodni a különböző piaci kihívásokra a 2022-es évben. A jövedelmezőségi helyzet átlagosan a legkedvezőbb a gyümölcs-, zöldségiparban (7,87%), a növényi és állati olajban (7,71%), a takarmányiparban (7,41%) és a pékáru és tésztaiparban (7,16%) volt. Ezzel szemben a halipar (-17,69%), a malomiparban (-0,74%) és a tejipar (-0,17%) volt a legkedvezőtlenebb a vállalkozások jövedelmezősége 2022-ben. A különböző vállalati méretek esetében a legnagyobb részt a mikrovállalkozások (53,93%) képviseltek. A kisvállalatok (20,41%) és közepesvállalkozások (16,56%) egy erős középmezőnybe tartoznak, míg a nagyvállalatok (9,10%) a legkisebb arányban tesznek hozzá a jövedelmezőséghez.

Az eszközarányos megtérülés esetében a vállalatok 88,26%-a sikeresen tudta felhasználni eszközeit viszont a maradék 11,74%-a nem tudta sikeresen csak veszteségesen. A legjobban teljesítő ágazatok a következők: a pékáruk és tésztaipar (13,78%), növényi és állati olajipar (11,83%) és az egyéb élelmiszerek (10,38%). A legrosszabban teljesítők pedig a malomipar (-23,47%) és a halipar (-8,12%). A vállalatok méretei szerint a mikrovállalkozásoknak (42,62%)

vannak a legnagyobb arányban. Majd ezt követi a nagyvállalatok (21,60%), a közepesvállalatok (19,07%) és végül a kisvállalatok (16,71%) sikeres felhasználása.

Tőkemegtérülés szempontjából a vállalatok 90,46%-a jól használta fel saját erőforrásaikat és csak 9,54%-a használta fel veszteségesen az erőforrásait. A legjobban a növényi és állati olajipar (31,25%), a pékáru és tésztaipar (27,62%) és a takarmányipar (20,75%) alágazatok teljesítettek. A legrosszabban teljesítő alágazatok pedig a halipar (-21,55%) és a tejipar (-6,17%) volt. Méret szerinti besorolás alapján a mikrovállalatok (41,10%) az elsők, majd őket követi a nagyvállalatok (22,28%). Azonban az is elmondható, hogy közepesvállalatok (19,49%) és a kisvállalatok (17,13%) is jó arányban használják fel tőkéjüket.

A javaslatok célja az alulteljesítő élelmiszeripar hatékonyságának növelése a technológiai fejlesztések támogatásával, költséghatékonysági programok indításával és célzott innovációs támogatással. Emellett fontos a vállalkozások tőkehatékonyságának javítása képzéssel, valamint a piaci szereplők közötti együttműködés és klaszterfejlesztés ösztönzése a versenyképesség fokozása érdekében.

Hogyan alakul a magyar élelmiszeripar és annak alágazatainak piaci koncentrációja?

A piaci koncentrációt ismét alátámasztja, hogy a nagyvállalatok uralják a piacot mivel az ágazat Gini-indexe 0,84-es értékkel bír, ami egy igen magas érték, vagyis rendkívül kiegyenlítetlen az ágazat. Az alágazatok tekintetében is hasonlóan alakulnak a Gini-indexek kivétel ez alól a halipar, ahol alacsonyabb értékű 0,09, ami arra utal, hogy sokkal kiegyensúlyozottabb a versenyhelyzet.

A magyar élelmiszeripart és alágazatait a magas piaci koncentráció kihívás elé állítja, mivel a nagyvállalatok uralják a piacot, amit a magas Gini-index is mutat. Ennek kezelése érdekében a javaslat szerint a KKV-k piaci pozícióját támogatásokkal, innovációs és együttműködési programokkal kell erősíteni, valamint a szabályozási keretet kell megreformálni a kiegyensúlyozottabb versenyhelyzet elérése érdekében.

ÖSSZEFOGLALÁS

A dolgozat célja a Magyarországon 2022-ben működő élelmiszer-előállító vállalatok átfogó gazdasági teljesítményének elemzése volt a TEÁOR'08 rendszer alapján, különös figyelmet fordítva az élelmiszergyártási ágazatra és annak alágazataira. Az elemzés középpontjában az árbevétel és a mérlegfőösszeg szerinti osztályközbe sorolás majd a jogszabály szerinti besorolás, ÜTE és a jövedelmezőségi mutatók (ROE, ROA, ROS) álltak, valamint a Lorenz-görbe és a Gini-index segítségével vizsgáltam a piaci koncentráció mértékét. A kutatás célja az volt, hogy átfogó képet nyújtson arról, hogyan alkalmazkodnak az élelmiszeriparban és annak alágazataiban lévő vállalatok a 2022-ben történő gazdasági kihívásokhoz, mint például az infláció.

Az árbevétel és a mérlegfőösszeg elemzése és majd a jogszabályi osztályközös besorolás alapján kiderült, hogy a nagyvállalatok dominálnak az ágazatban, jelentősen felhúzzák az ágazat átlagát. Viszont a KKV-k vannak a legnagyobb mennyiségben jelen a piacon. Tehát a nagyobb vállalatok erősebb pozícióban vannak a kisebb vállalatok nehezebben tudnak megfelelni a gazdasági kihívásoknak.

Az árbevétel-arányos jövedelmezőség esetében a vállalatok jelentős része jövedelmezően tudott teljesíteni és csak kevés arányban volt veszteséges vállalat. Eszközmegtérülés szerint a vállalatok nagyrésze jól használja fel eszközeit és csak alacsony arányban vannak jelen azoknak a vállalatoknak a száma, amelyek nem hatékonyan használja fel eszközeit. Tőkehatékonyság szempontjából a vállalatok igencsak nagy arányban sikeresen tudja használni erőforrásait és csak kevés vállalat van, aki veszteségesen gazdálkodik erőforrásaival.

A kutatásból az is kiderült, hogy jelentős piaci egyenlőtlenség van az ágazatban, amit a Lorenz-görbe és a Gini-index is megerősített. Ez arra utal, hogy az árbevétel és a jövedelmezőség nagy része a nagyobb vállalatoknál összpontosul, míg a kisebb vállalkozások sokkal szerényebb részesedést érnek el.

A vizsgálatok korlátai közé tartozik, hogy az elemzés kizárólag pénzügyi adatokra támaszkodik, így nem vett figyelembe olyan tényezőket, mint a vállalatok technológiai fejlettsége vagy a humánerőforrás minősége. A további kutatási irányok között szerepelhetne az innováció hatásainak vizsgálata, valamint a fenntarthatósági tényezők beépítése, amelyek szintén befolyásolhatják az ágazat hosszú távú versenyképességét.

A dolgozat fő következtetése, hogy a magyar élelmiszergyártási ágazatban a nagyvállalatok domináns gazdasági pozícióban vannak, míg a kisebb vállalatok jelentős kihívásokkal néznek szembe. Ezt támasztja alá a koncentráció is, hogy a nagyvállalatok

stabilabbak és tőkeerősebbek, jobban képesek kezelni a költségnövekedéseket és a gazdasági nehézségeket, mint például az alapanyagárak ingadozását vagy az emelkedő energiaköltségeket. Ezzel szemben a kisebb vállalatok sérülékenyebbek és alacsonyabb jövedelmezőséggel működnek.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- European Commission (2024b): Transition pathway for the agri-food industrial ecosystem. Publications Office of the European Union. Luxembourg. pp. 1-60.
- Eurostat (2023): Key figures on the European food chain – 2023 edition. Publications Office of the European Union. Luxembourg. pp. 1-98.
- Fehér I. – Fejős R. (2006): The main elements of food policy in Hungary. AGRIC.ECON. – CZECH, 52(10), pp. 461-470 Szent István University, Gödöllő, Hungary.
- Felkai B. O. – Kuti B. A. (2022): Az élelmiszeripar helyzete és fejlesztési irányai. Élelmiszervizsgálati közlemények. 68. évf. 4. sz. pp. 4245-4253.
- Fenyves V. – Tarnóczi T. – Dékán T. (2015): Alapvető pénzügyi és számviteli ismeretek a gyakorlatban. Debreceni Egyetem. pp. 80-97.
- Gladek E. – Fraser M. – Roemers G. – Sabag Munoz O. – Kennedy E. – Hirsch P. (2017): The global food system: An analysis. WWF Netherlands. pp. 1-180.
- Institute of Agricultural Economics (2023): Agricultural statistics pocketbook 2022. Institute of Agricultural Economics. Budapest. pp. 1-130.
- Jámbor A. (2011): Az agrárkereskedelem változása Magyarország és az Európai Unió között a csatlakozás után. Közgazdasági Szemle. 58. évf. 9. sz. pp. 775-791.
- Juhász A. – Kartali J. – König G. – Orbánné Nagy M.–Stauderm. (2006): Az élelmiszeripar strukturális átalakulása (1997-2005). Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest. pp. 1-131
- Juhász P. –Mohácsi K. (2000): Az EU-orientáció és integráció feladatai a magyar élelmiszeriparban. Külgazdaság. 44. évf. 5. sz. pp. 36-48.
- Kapronczai I. (2003): A magyar agrárgazdaság a rendszerváltástól az Európai Unióig. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, pp. 1-147.
- Kapronczai I. (2010): A magyar agrárgazdaság az adatok tükrében az EU csatlakozás után. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest. pp. 1-186.
- Kehl D. (2023): Valószínűségi számítás és statisztika. Pécsi Tudományegyetem. Pécs. pp. 77-81.
- Kürthy GY. – Dudás GY. – Felkai B. (2016): A magyarországi élelmiszeripar helyzete és jövőképe. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest. pp. 1-320.
- Madari Z. (2021): A magyar élelmiszeripari KKV szektor helyzete és kilátásai. Köz-gazdaság. 16. évf. 1.sz. pp. 39-42.
- Mezei K. –Gombkötő N. (2022): A COVID-19 hatása a hazai élelmiszergazdaságra. Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek. 19. évf. 1. sz. pp. 99-110.
- Molnár P. (2023): Az élelmiszer-gazdaság külkereskedelme. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest. 26. évf. 1. sz. pp. 1-40.
- Németh V. (2013): A vállalkozások besorolása, illetve azok adójogi vonzatai. Adóvilág. 17. évf. 07. sz. pp. 6-16.
- OECD/FAO (2023): OECD-FAO Agricultural Outlook 2023-2032. OECD Publishing. pp.1-359.
- OECD/FAO (2024): OECD-FAO Agricultural Outlook 2024-2033. OECD Publishing. pp.1-335.
- Panyor Á. (2017): A magyar élelmiszergazdaság jellemzői és kihívásai a XXI. században. Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok. 12. évf. 3. sz. pp. 107-112.

- Panyor Á. – Balogh S. – Hampel Gy. (2019): Élelmiszer-gazdaság. Szegedi Tudományegyetem. Szeged. pp. 1-90.
- Potori N. – Udovercz G. (2004): Az EU csatlakozás várható hatásai a magyar mezőgazdaságban 2006-ig. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest. pp. 1-105.
- Raskó GY. (1999): Az élelmiszeripar privatizációja Magyarországon. GJW-Consultatio, Budapest, pp. 1-186.
- Wagner H. (szerk.) – Darvasné Ö. E. – Juhász A. – Tunyoginé N. V. (2009): A válság hatása a magyar élelmiszer-gazdasági külkereskedelemben nemzetközi összehasonlításban. Agrárgazdasági Kutató Intézet, Budapest. pp. 1-110

Internetes forrás

- Agrárszektor (2024): Durva piacvesztést szenvedett el a magyar élelmiszer
<https://www.agrarszektor.hu/elelmiszer/20240319/durva-piacvesztest-szenvedett-el-a-magyar-elelmiszer-47901> Letöltve: 2024.08.27
- Ecopedia (2024): <http://ecopedia.hu/gini-index> Letöltve: 2024.10.27
- EMIS (2024): adatbázis. <https://www.emis.com/v2/shareurl/32c908d242351c7b> Letöltve: 2024. 09.05
- European Commission (2024a): Agri-food Industrial Ecosystem. https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/agri-food-industrial-ecosystem_en Letöltve: 2024.08.26
- Eurostat (2024a): Final consumption expenditure of households by consumption purpose (COICOP 3 digit)
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_co3_p3__custom_12661611/default/table?lang=en Letöltve: 2024.08.24
- Eurostat (2024b): Final consumption expenditure of households, by consumption purpose
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00134__custom_12675534/default/table?lang=en Letöltve: 2024.08.25
- FAO (2024): Food Balances (2010-) <https://www.fao.org/faostat/en/#data/FBS> Letöltve: 2024.08.30
- FoodDrinkEurope (2023): Data & Trends of the EU Food and Drink Industry 2023 Edition.
<https://www.fooddrinkeurope.eu/wp-content/uploads/2023/12/FoodDrinkEurope-Data-Trends-Report-2023-digital.pdf>
- KSH (2020a): A kiskereskedelmi forgalom többéves növekedését törte meg áprilisban a koronavírus okozta járvány gazdaságba begyűrűző hatása
<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/kiskereskedelmi-forgalom/index.html>
 Letöltve: 2024.08.25
- KSH (2020b): A foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági ágak, ágazatok szerint, nemenként.
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf005a.html?down=2472
 Letöltve: 2024.08.26
- KSH (2024a): Fontosabb szántóföldi növények termésátlaga [kg/hektár]
https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0018.html Letöltve: 2024.08.29
- KSH (2024b): TEÁOR'08 tartalom
https://www.ksh.hu/docs/osztalyozasok/teor/teor08_tartalom_2021_06_01.pdf
 Letöltve: 2024.09.23
- MNB (2024): Árfolyamok <https://www.mnb.hu/arfolyam-lekerdezes>

MELLÉKLETEK

Kategória	Értékesítés nettó árbevétele (ezer forint)	C10		C10.1		C10.2		C10.3		C10.4	
		Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%
Nagyvállalat	> 19566500	59	4,81%	14	5,47%	0	0,00%	5	3,76%	4	26,67%
Középvállalat	19566500 - 3913300	138	11,25%	39	15,23%	0	0,00%	17	12,78%	3	20,00%
Kisvállalat	3913300 - 782660	304	24,78%	88	34,38%	0	0,00%	36	27,07%	1	6,67%
Mikrovállalatok	< 782660	726	59,17%	115	44,92%	2	100,00%	75	56,39%	7	46,67%
Összesen		1 227	100,00%	256	100,00%	2	100,00%	133	100,00%	15	100,00%
Átlag (ezer forint)		4 669 066	-	5 673 852	-	615 345	-	3 288 523	-	49 100 553	-
Medián (ezer forint)		536 185	-	979 974	-	615 345	-	561 125	-	2 660 875	-
Szórás (ezer forint)		19 733 309	-	16 504 936	-	160 057	-	8 366 685	-	119 011 536	-
Kategória	Értékesítés nettó árbevétele (ezer forint)	C10.5		C10.6		C10.7		C10.8		C10.9	
		Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%
Nagyvállalat	> 19566500	9	18,00%	9	16,07%	4	0,90%	5	2,65%	9	11,25%
Középvállalat	19566500 - 3913300	8	16,00%	7	12,50%	22	4,93%	26	13,76%	16	20,00%
Kisvállalat	3913300 - 782660	8	16,00%	22	39,29%	72	16,14%	49	25,93%	28	35,00%
Mikrovállalatok	< 782660	25	50,00%	18	32,14%	348	78,03%	109	57,67%	27	33,75%
Összesen		50	100,00%	56	100,00%	446	100,00%	189	100,00%	80	100,00%
Átlag (ezer forint)		11 415 579	-	10 875 991	-	1 199 793	-	4 083 060	-	8 202 468	-
Medián (ezer forint)		812 331	-	1 530 034	-	315 689	-	620 172	-	1 482 743	-
Szórás (ezer forint)		23 954 213	-	28 429 130	-	3 768 321	-	19 417 521	-	17 493 580	-

Kategória	Mérlegfőösszeg (ezer forint)	C10		C10.1		C10.2		C10.3		C10.4	
		Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%
Nagyvállalat	> 16827190	48	3,91%	12	4,69%	0	0,00%	6	4,51%	4	26,67%
Középvállalat	16827190 - 3913300	116	9,45%	27	10,55%	0	0,00%	18	13,53%	2	13,33%
Kisvállalat	3913300 - 782660	270	22,00%	63	24,61%	1	50,00%	44	33,08%	4	26,67%
Mikrovállalatok	< 782660	793	64,63%	154	60,16%	1	50,00%	65	48,87%	5	33,33%
Összesen		1 227	100,00%	256	100,00%	2	100,00%	133	100,00%	15	100,00%
Átlag (ezer forint)		3 457 342	-	3 548 192	-	934 279	-	3 440 426	-	29 947 745	-
Medián (ezer forint)		391 939	-	488 874	-	934 279	-	839 989	-	1 913 929	-
Szórás (ezer forint)		15 006 621	-	11 847 338	-	769 049	-	7 813 876	-	68 454 221	-
Kategória	Mérlegfőösszeg (ezer forint)	C10.5		C10.6		C10.7		C10.8		C10.9	
		Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás%
Nagyvállalat	> 16827190	5	10,00%	7	12,50%	2	0,45%	6	3,17%	6	7,50%
Középvállalat	16827190 - 3913300	10	20,00%	6	10,71%	21	4,71%	16	8,47%	16	20,00%
Kisvállalat	3913300 - 782660	12	24,00%	18	32,14%	52	11,66%	58	30,69%	18	22,50%
Mikrovállalatok	< 782660	23	46,00%	25	44,64%	371	83,18%	109	57,67%	40	50,00%
Összesen		50	100,00%	56	100,00%	446	100,00%	189	100,00%	80	100,00%
Átlag (ezer forint)		6 611 230	-	7 995 848	-	895 689	-	3 885 595	-	6 412 196	-
Medián (ezer forint)		1 086 157	-	1 102 897	-	173 530	-	601 012	-	863 123	-
Szórás (ezer forint)		13 299 726	-	20 106 677	-	3 100 104	-	20 782 325	-	20 869 996	-

Üzemi üzleti tevékenység eredménye (ezer forint)	C10		C10.1		C10.2		C10.3		C10.4	
	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %
<=0	137	11,17%	41	16,02%	1	50,00%	18	13,53%	1	6,67%
0-50000	581	47,35%	107	41,80%	1	50,00%	60	45,11%	4	26,67%
50001-200000	292	23,80%	51	19,92%	0	0,00%	30	22,56%	3	20,00%
200001-1000000	155	12,63%	41	16,02%	0	0,00%	19	14,29%	1	6,67%
1000001-5000000	51	4,16%	12	4,69%	0	0,00%	6	4,51%	3	20,00%
>5000001	11	0,90%	4	1,56%	0	0,00%	0	0,00%	3	20,00%
Összesen	1227	100,00%	256	100,00%	2	100,00%	133	100,00%	15	100,00%
Átlag (ezer forint)	270 801	-	276 869	-	-116 717	-	188 789	-	5 045 679	-
Medián (ezer forint)	33 240	-	30 297	-	-116 717	-	35 095	-	236 310	-
Szórás (ezer forint)	1 610 608	-	1 294 987	-	197 402	-	638 889	-	11 757 940	-
Üzemi üzleti tevékenység eredménye (ezer forint)	C10.5		C10.6		C10.7		C10.8		C10.9	
	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %
<=0	11	22,00%	5	8,93%	37	8,30%	20	10,58%	3	3,75%
0-50000	17	34,00%	17	30,36%	269	60,31%	83	43,92%	23	28,75%
50001-200000	7	14,00%	15	26,79%	107	23,99%	49	25,93%	30	37,50%
200001-1000000	10	20,00%	12	21,43%	28	6,28%	27	14,29%	17	21,25%
1000001-5000000	5	10,00%	5	8,93%	5	1,12%	9	4,76%	6	7,50%
>5000001	0	0,00%	2	3,57%	0	0,00%	1	0,53%	1	1,25%
Összesen	50	100,00%	56	100,00%	446	100,00%	189	100,00%	80	100,00%
Átlag (ezer forint)	352 860	-	695 851	-	76 318	-	233 884	-	384 455	-
Medián (ezer forint)	35 585	-	88 245	-	25 204	-	42 696	-	80 446	-
Szórás (ezer forint)	807 809	-	2 409 330	-	234 039	-	756 342	-	919 257	-

ROE %	C10		C10.1		C10.2		C10.3		C10.4	
	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %
<=0	113	9,54%	34	13,71%	1	50,00%	16	12,21%	1	6,67%
0-5%	374	31,56%	35	14,11%	0	0,00%	28	21,37%	3	20,00%
5-10%	203	17,13%	32	12,90%	1	50,00%	18	13,74%	0	0,00%
10-20%	231	19,49%	44	17,74%	0	0,00%	29	22,14%	2	13,33%
20-30%	133	11,22%	31	12,50%	0	0,00%	17	12,98%	1	6,67%
>30%	131	11,05%	72	29,03%	0	0,00%	23	17,56%	8	53,33%
Összesen	1185	100,00%	248	100,00%	2	100,00%	131	100,00%	15	100,00%
Átlag (%)	11,85%	-	16,20%	-	-21,55%	-	10,72%	-	31,25%	-
Medián (%)	7,20%	-	15,06%	-	-21,55%	-	11,44%	-	34,65%	-
Szórás (%)	27,44%	-	71,65%	-	42,26%	-	52,98%	-	24,20%	-
ROE %	C10.5		C10.6		C10.7		C10.8		C10.9	
	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %
<=0	9	19,57%	6	11,11%	28	6,56%	14	7,65%	3	3,80%
0-5%	7	15,22%	5	9,26%	52	12,18%	62	33,88%	12	15,19%
5-10%	5	10,87%	6	11,11%	38	8,90%	35	19,13%	9	11,39%
10-20%	10	21,74%	18	33,33%	87	20,37%	30	16,39%	20	25,32%
20-30%	5	10,87%	8	14,81%	67	15,69%	23	12,57%	13	16,46%
>30%	10	21,74%	11	20,37%	155	36,30%	19	10,38%	22	27,85%
Összesen	46	100,00%	54	100,00%	427	100,00%	183	100,00%	79	100,00%
Átlag (%)	-6,17%	-	19,90%	-	27,62%	-	11,54%	-	20,75%	-
Medián (%)	11,58%	-	14,29%	-	21,62%	-	6,65%	-	17,72%	-
Szórás (%)	106,81%	-	22,49%	-	248,14%	-	16,01%	-	24,84%	-

ROA %	C10		C10.1		C10.2		C10.3		C10.4	
	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %
<=0	144	11,74%	42	16,41%	1	50,00%	17	12,78%	1	6,67%
0-5%	379	30,89%	82	32,03%	1	50,00%	50	37,59%	4	26,67%
5-10%	205	16,71%	28	10,94%	0	0,00%	29	21,80%	2	13,33%
10-20%	234	19,07%	53	20,70%	0	0,00%	23	17,29%	5	33,33%
20-30%	133	10,84%	26	10,16%	0	0,00%	7	5,26%	1	6,67%
>30%	132	10,76%	25	9,77%	0	0,00%	7	5,26%	2	13,33%
Összesen	1227	100,00%	256	100,00%	2	100,00%	133	100,00%	15	100,00%
Átlag (%)	8,90%	-	8,31%	-	-8,12%	-	7,44%	-	11,83%	-
Medián (%)	6,92%	-	5,85%	-	-8,12%	-	4,78%	-	10,75%	-
Szórás (%)	58,89%	-	22,81%	-	14,23%	-	14,19%	-	11,08%	-
ROA %	C10.5		C10.6		C10.7		C10.8		C10.9	
	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %
<=0	12	24,00%	8	14,29%	41	9,19%	18	9,52%	3	3,75%
0-5%	20	40,00%	17	30,36%	112	25,11%	63	33,33%	31	38,75%
5-10%	6	12,00%	12	21,43%	71	15,92%	35	18,52%	22	27,50%
10-20%	9	18,00%	13	23,21%	86	19,28%	31	16,40%	14	17,50%
20-30%	2	4,00%	2	3,57%	66	14,80%	23	12,17%	6	7,50%
>30%	1	2,00%	4	7,14%	70	15,70%	19	10,05%	4	5,00%
Összesen	50	100,00%	56	100,00%	446	100,00%	189	100,00%	80	100,00%
Átlag (%)	2,11%	-	-23,47%	-	13,78%	-	10,38%	-	9,23%	-
Medián (%)	3,22%	-	5,78%	-	9,93%	-	6,23%	-	6,64%	-
Szórás (%)	13,98%	-	237,27%	-	43,22%	-	19,53%	-	10,51%	-

ROS %	C10		C10.1		C10.2		C10.3		C10.4	
	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %
<=0	135	11,07%	37	14,68%	1	50,00%	17	12,78%	0,0	0,00%
0-5%	523	42,87%	114	45,24%	1	50,00%	57	42,86%	4	28,57%
5-10%	249	20,41%	52	20,63%	0	0,00%	19	14,29%	6	42,86%
10-20%	202	16,56%	31	12,30%	0	0,00%	26	19,55%	3	21,43%
20-30%	77	6,31%	13	5,16%	0	0,00%	10	7,52%	1	7,14%
>30%	34	2,79%	5	1,98%	0	0,00%	4	3,01%	0	0,00%
Összesen	1220	100,00%	252	100,00%	2	100,00%	133	100,00%	14	100,00%
Átlag (%)	5,49%	-	4,00%	-	-17,69%	-	7,87%	-	7,71%	-
Medián (%)	4,12%	-	2,76%	-	-17,69%	-	4,40%	-	7,73%	-
Szórás (%)	35,48%	-	17,85%	-	27,15%	-	14,81%	-	4,85%	-
ROS %	C10.5		C10.6		C10.7		C10.8		C10.9	
	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás %
<=0	12	24,00%	8	14,29%	39	8,78%	18	9,52%	3	3,75%
0-5%	25	50,00%	26	46,43%	180	40,54%	75	39,68%	41	51,25%
5-10%	5	10,00%	14	25,00%	86	19,37%	46	24,34%	21	26,25%
10-20%	5	10,00%	6	10,71%	105	23,65%	21	11,11%	5	6,25%
20-30%	1	2,00%	1	1,79%	28	6,31%	18	9,52%	5	6,25%
>30%	2	4,00%	1	1,79%	6	1,35%	11	5,82%	5	6,25%
Összesen	50	100,00%	56	100,00%	444	100,00%	189	100,00%	80	100,00%
Átlag (%)	-0,17%	-	-0,74%	-	7,16%	-	5,39%	-	7,41%	-
Medián (%)	1,92%	-	4,17%	-	5,19%	-	5,11%	-	3,79%	-
Szórás (%)	20,94%	-	41,10%	-	49,27%	-	33,42%	-	10,83%	-

	C10		C10.1		C10.2		C10.3		C10.4	
Jogszába	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás (%)	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás (%)	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás (%)	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás (%)	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás (%)
Mikro	672	54,77%	107	41,80%	1	50,00%	61	45,86%	4	26,67%
Kis	345	28,12%	94	36,72%	1	50,00%	47	35,34%	4	26,67%
Közepes	145	11,82%	39	15,23%	0	0,00%	19	14,29%	2	13,33%
Nagy	65	5,30%	16	6,25%	0	0,00%	6	4,51%	5	33,33%
Összesen	1227	100,00%	256	100,00%	2	100,00%	133	100,00%	15	100,00%
	C10.5		C10.6		C10.7		C10.8		C10.9	
Jogszába	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás (%)	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás (%)	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás (%)	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás (%)	Vállalkozások száma (db)	Megoszlás (%)
Mikro	22	44,00%	17	30,36%	341	76,46%	94	49,74%	25	31,25%
Kis	10	20,00%	23	41,07%	76	17,04%	61	32,28%	29	36,25%
Közepes	9	18,00%	7	12,50%	24	5,38%	28	14,81%	17	21,25%
Nagy	9	18,00%	9	16,07%	5	1,12%	6	3,17%	9	11,25%
Összesen	50	100,00%	56	100,00%	446	100,00%	189	100,00%	80	100,00%